

DABINA

Serie nouă, anul 3, nr. 27, iunie 2016

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța

foto: ANTONIO PARAZAR

Cuprins

03 Editorial - la - matricea culturală a românilor	13 Arte vizuale Portret de artist fotograf	23 Pagini de istorie politică - Patrioți au fost! Patrioți sunt încă?
04 Amintirile copilăriei - Poveștile Viișoarei	17 Iubiri de iunie	26 Surprizele istoriei - Istoria Dobrogei și patrimoniul arheologic callatian promovate la conferințe și sesiuni științifice naționale și internaționale
06 Generalul Ion Botea, urmașul "curcanilor" de la Smârdan - „La război nu suntem rude”	18 Viața la țară - Tradiții din comuna Crucea	30 Povestea vorbelor - A se lua (apuca) la (de) harță; a da harță
10 „Festivalul internațional pentru păstrarea tradițiilor populare în țările riverane Dunării”	20 Însemnări - Arca lui Noe	33 Din istoria învățământului teologic Constanțean: seminarul teologic „Sfinții Împărați Constantin și Elena”
	21 Evenimente artistice Prima ediție a Concursului de Interpretare Pianistică “Piano Art”	

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN, **REDACTORI:** ADINA BOCAI, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU

CONSILIUL ȘTIINȚIFIC:
dr. LAVINIA DUMITRAȘCU, dr. SORIN COLESNIUC, dr. CRISTINA LAZĂR, dr. IOAN ADAM

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța	
Bd. Tomis nr. 110	Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel./Fax: 0241 61 92 93	Tel: 0241 61 88 42
E-mail:office@scoalaarte.ro	E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

la - matricea culturală a românilor

■ Aurelia LĂPUȘAN

Ne place să purtăm ia la diverse ocazii. Uneori ca semn de noblete, la recepții, aniversări, sau ca recunoaștere într-o comunitate multinațională, sau pur și simplu pentru că este plăcut să simți mângâierea pânzei de in pe piele și suflet.

Tot mai multe fete îmbracă lejer ia ca semn de eleganță, demonstrând o personalitate puternică și romantică în același timp.

Cămașa tradițională din portul femeii din România este una dintre piesele care au inspirat pictori, fotografi și, mai nou, designeri de modă.

Croiala, cromatica și mai ales aplicațiile, motivele cusute urmează o veche tradiție, copiată din lada cu zestre a bunicii. Tot de la ea știm că modelul și motivele cusăturilor trădează cunoscătorilor diferențele de vârstă și starea socială a purtătoarelor.

A fost una din inspiratele inițiative de promovare a României cu un succes scontat de la început. Comunitatea online “La Blouse Roumaine”, numărând, se pare, peste 20.000 de membri, a propus ia ca brand de țară și a organizat, pe 24 iunie 2013, odată cu sărbătoarea de Sânziene, prima manifestare publică: oriunde pe planeta Pământ, cine are o ie să o îmbrace.

Așa s-a declanșat una dintre cele mai importante mișcări culturale din ultimii 25 de ani, dedicate iei și culturii identitare din România, aproape cât un brand de țară.

Evenimentul s-a bucurat de un succes imens, fiind celebrat, de atunci în fiecare an, pe 6 continente, în peste 50 de țări și 100 de localități din România și din întreaga lume.

A devenit o sărbătoare a verii, a luminii și a iubirii. În mitologia românească se spune că, de Sânziene, cerurile se deschid, la miezul nopții, iar zânele cu puteri binefăcătoare dansează în hore.

Aș mai adăuga că ia a atras atenția artiștilor, fiind imortalizată de pictorul francez Henri Matisse în mai multe tablouri, unul dintre ele — “La blouse roumaine” (1940) — fiind expus la Muzeul Național de Artă Modernă din Paris.

Se pare că pictorul francez, îndrăgostit de româncă basarabeană Nina Arbore – pictoriță de mare valoare europeană (cea care a pictat și interiorul splendidei biserici Constantin și Elena din Constanța) – i-a făcut portretul nemurind-o sub numele “La blouse roumaine”.

Mai târziu, Yves Saint Laurent s-a inspirat din tablourile pictorului francez și a urcat pe podium ia noastră în colecția din 1981. Oscar dela Renta a introdus-o în colecția lui haute-couture din 2000. Jean Paul Gaultier i-a adus un omagiu bluzei tradiționale românești în prezentările lui de modă din 2006. Designerul Emilio Pucci a evaluat ia la justa ei valoare, iar criticii de modă i-au aplaudat colecția în 2011. Ia de inspirație românească s-a regăsit și în colecția primăvară-vară Tom Ford 2012...

Primarul Washingtonului a proclamat ziua de 24 iunie 2016 “Ziua Universală a iei românești”! Un act de respect și încurajare a comunității românești trăitoare pe meleaguri americane, poate chiar recunoașterea faptului că românii au contribuit la propășirea Americii generații la rând.

*Mișcarea de Sânziene a devenit sărbătoarea românilor de pretutindeni.
Și a celor care-i iubesc pe români!*

Poveștile Viișoarei

Constantin BOTEĂ, Victoria, Canada

Vă trimit această epistolă din Canada unde m-am stabilit din anul 1985. Apreciez foarte, foarte mult conținutul revistei *Datina*, o adevărată comoară pe care o expuneți Românilor pasionați de România, Dacia și de tot ce-i legat de cultura și istoria românilor.

Am citit un articol sau două în *Datina*, despre Pericle Martinescu, articol ce m-a atins la suflet. De ce credeți? Sunt născut la Viișoara, în anul 1948.

Când eram copil mă învârtam în jurul fântânii, lângă prispa casei părintești a lui Pericle, unde el a scris *Adolescenții din Brașov*. Casa fusese confiscată (probabil) de comuniști și în ea locuia profesoara noastră de geografie, doamna Velicu, o doamnă foarte cumsecade. Avea un copil mic, și eu cu un alt coleg din vecini mergeam s-o ajutăm cu mici lucruri, soțul ei fiind inginer agronom în altă localitate prin județ.

Mi-aduc aminte că mama îi zicea Piriclie a lui Martinescu, dar se cam "codea" să zică prea multe de el. Fratele lui, nea Codin Martinescu, era în pușcărie, "politic". Sunt foarte multe de zis cu ce s-a întâmplat în satul Viișoara, care la prima vedere este un sat insignifiant, dar are multe istorii interesante, pe care am vrut să le pun într-o carte ce nu s-a materializat niciodată. Am lucrat în Indonesia vreo 20 de ani, și nu am avut timp să-mi pun planurile "literare" în practică.

M-am născut într-o casă cu pereții plin de cărți. Tatăl mamei era profesor la un liceu în București și lăsase moștenire în casa părintească o mulțime de cărți, pe care eu le-am devorat de la o vârstă foarte fragedă.

În curtea casei, scriind la umbra nukului, Pericle Martinescu

Pericle Martinescu în curtea casei din Viișoara

Un unchi al meu (frate cu bunicu) are statuie în centrul din Cobadin, generalul Ioan Botea.

De Pericle Martinescu n-am știut niciodată că era scriitor. Cred că lumea se ferea să vorbească de el și de familia lor.

Prin internet am aflat acum câțiva ani de zile că Pericle Martinescu a fost un însemnat scriitor dobrogean.

Dacă aveți timp, spuneți-mi cum aș putea să fac rost de cartea *Adolescenții din Brașov*. Sunt încă un avid cititor, și sunt foarte interesat să citesc ceva scris de fostul nostru vecin...!!"

Cel de-al doilea mesaj, răspuns la scrisoarea noastră, primit de la dl Constantin Botea, este mult mai lung.

"Vă mărturisesc că am avut o imensă plăcere să primesc mesajul dv. Cred că Pericle Martinescu, de unde veghează el acum, v-a sugerat : vezi că este un mesaj de la un viișorean de-al meu. Citește și dai de știre că a fost o admirație reciprocă.

Mă bucur tare mult să descoper că nu numai l-ați apreciat ca scriitor, dar și l-ați cunoscut personal, după cum reiese din bogata corespondență, pe care am citit-o, am recitat-o și o voi reciti.

Fratele mamei mele, Aldea Gheorghe, născut tot la Viișoara, liceul la Mircea cel Bătrân, cam de aceeași vârstă cu Pericle M. îmi povestea că se întâlneau la București, anual, fiii Viișoarei aflați în București,

Pericle Martinescu, Aldea Gheorghe, generalul Ioan Botea, Constantin Iorgovan (văr primar al meu) și alții mai puțin sau deloc cunoscuți.

Unchiul G. Aldea când venea de la București la Viișoara (prin anii 50-60) s-o vadă pe sora lui (adică mama mea) îmi spunea: Văd că ai abia 10 ani și citești cărți care sunt prea complicate pentru anii tăi. Te felicit pentru pasiunea ta.

Mama însă se plângea că-i ard gazul la lampă citind toată noaptea, iar inventarul cărților din casă scădea, deoarece profesorii îmi confiscau cărțile, când mă prindeau citind pe ascuns la ore.

Citește revista *Contemporanul*, îmi zicea unchiul G. Aldea. E singura publicație care nu-i contaminată complet de cenzura comuniștilor.

Se pare că i se dăduse puțină mână liberă lui Constantin Mitea (cred că el era redactor șef).

Și nu uita, mai spunea unchiul G. Aldea, că noi suntem născuți sub nebuloasa lui Ovidius, de-aia ne place cultura.

Dacă te uiți pe soclul statuii lui ai să vezi că scrie: "Sub astă piatră zace Ovidiu cântărețul/lubirilor

gingașe răpus de-al său talent/Tu care treci pe-aice, dac-ai iubit vreodată/Te roagă pentru dânsul să-i fie somnul lin".

Am "cărat" cu mine strofa asta, de peste 50 de ani, prin Canada, Indonesia, Paris, Singapore, Saigon, Bangkok, Colombia etc, pe unde m-au dus proiectele cu serviciul meu în domeniul Marine Shipping. Mă surprinde că încă regăsesc strofa asta în minte, când mă gândesc la Ovidiu.

Am făcut legătura cu Ovidiu, de ce? Când am descoperit acum câțiva ani ce important om de litere a fost Pericle Martinescu, m-am gândit imediat că ar fi foarte potrivit să i se aducă o recunoștință, dedicându-i-se o statuie, care ar arăta frumos în fața școlii din Viișoara. Iar numele școlii să fie Pericle Martinescu! Ar fi corect și foarte adecvat.

Am descoperit din corespondența dvs cu Pericle Martinescu că sunteți scriitoare și poetă. Poate îi dedicați câteva rânduri dacă gândul meu legat de statuie va deveni realitate.

Nota redacției

Un amplu proiect pentru cinstirea memoriei scriitorului viișorean a fost inițiat din 2011. Rămas fără ecou.

Asociația română de istorie a presei în colaborare cu Universitatea Ovidius Constanța și Filiala Dobrogea a Uniunii Scriitorilor din România propune autorităților locale în memoria lui Pericle Martinescu, scriitor, publicist, traducător, născut la Viișoara, com. Cobadin (n. 11 februarie 1911 – d. București, 22 decembrie 2005) solicită autorităților locale:

- Școala din localitate să poarte numele Pericle Martinescu.
- O stradă să se numească Pericle Martinescu.
- Casa în care s-a născut să fie recuperată de primărie pentru a se face un spațiu memorial.
- Amenajarea casei memoriale va fi în sarcina Asociației române de istorie a presei, filiala Dobrogea.
- Constituirea unui fond de carte Pericle Martinescu. Discuții cu moștenitorii scriitorului pentru a se recupera biblioteca acestuia și a se constitui la Cobadin, în căminul cultural, o sală de lectură destinată cunoașterii operei acestuia
- Anul 2011 să fie marcat prin mai multe manifestări culturale dedicate scriitorului.
- Întâlniri cu scriitori, cu publiciști.
- Constituirea unei burse anuale „Pericle Martinescu” pentru cel mai bun elev al localității care să devină student la „Ovidius”.
- Organizarea unei expoziții itinerante cu fotografii, ziare și cărți ale scriitorului.

Vicepreședinte ARIP pentru Dobrogea,
Conf.univ.dr. Aurelia Lăpușan
ianuarie 2011

„La război nu suntem rude”

Constantin BOTEA, Victoria, Canada

Generalul Ion Botea era frate cu bunicul meu, Ivan Botea. Erau neam mare alde Botea. Bunicul Ivan, Botea și frații lui, Generalul Botea, și alți doi frați, Stanciu Botea și Radu Botea, toți născuți la Vișoara, dar la origine erau din Vișani, Brăila. La fel și părinții lui Pericle Martinescu (Bunicul meu din partea mamei, în schimb, era din Sâmbăta de Sus/Făgăraș și a fugit peste Carpați, când avea vreo 17 ani, stabilindu-se la Vișoara, deci eu am și sânge de făgărășean...!!)

Am auzit multe "povești" cu generalul Ion Botea, fiu de plugari, o minte strălucită, trimis de statul român la Școala de ofițeri, devenind locotenent la o vârstă de adolescent, 16 sau 17 ani. Asta era în primul război mondial.

De fapt, tatăl meu, care i-a fost nepot direct de frate, a avut șansa să-l cunoască foarte bine. Tata a fost singurul nepot al generalului Ion Botea, care în al doilea război mondial a luptat lângă el, ca să zic așa, ca simplu soldat, în regimentul lui, Regimentul 34 infanterie.¹

Tata a fost trimis personal de general într-o misiune foarte periculoasă, un fel de misiune de unde nu prea se întorceau vii combatanții ce participau în acțiune. Detaliile le știu de la tata, care povestea des, seara, secvența discuției dintre el și unchiul general.

Se întâmpla ca luptele să se desfășoare prin munții Tatrei, dacă nu mă înșel, deci războiul era în faza când România se detașase de Hitler și lupta acum împotriva Germaniei.

Comandantul direct al tatii, un anume căpitan, a încropit o grupă de diversiune, care făcea parte din strategiile "neobișnuite" de luptă ale generalului Botea.

Generalul era renumit și printre trupele germane, care se spune că aveau un respect special pentru el

ca strateg militar.

Nemții îl numeau "Diavolul cu baston", din câte am auzit de la mai multe surse. M-i s-a spus că nemții îl respectau chiar, și vorbeau la superlativ de capacitatea lui de a desfășura și câștiga luptele unde Regimentul 34 infanterie era implicat.

De ce-i ziceau Diavolul cu baston, se explica prin faptele lui, care îi speriau și surprindeau pe toți, adică și pe nemți și pe cei din trupele române.

Se zice că Generalul nu avea frică de gloanțe sau obuze. Ieșea din tranșee și se preumbla cu bastonul, pe aliniamentul frontului sub șiroaiele de obuze, singur printre explozii. Studia îndelungat direcția și distanțele de unde probabil tragea artileria germană. Apoi revenea la centrul lui de comandă și dădea ordine cum să se desfășoare barajele de artilerie și asaltul trupelor din comanda lui.

Ofițerii lui se rugau de el să se protejeze, să nu fie ucis, iar el le replica că sunt fricoși și fac în pantaloni la prima explozie de obuz!!

Se pare că generalul nu era adeptul la "Mai bine un soldat

viu decât un erou mort".

Să revenim la seara când comandantul direct al tatălui meu, a format grupa de incursiune ce urma să meargă în spatele liniilor inamice să creeze o diversiune de noapte, așa cum obișnuia să procedeze generalul.

Nu se întorceau prea mulți din aceste incursiuni, iar tata știa bine acest lucru. S-a gândit imediat la copii, dacă îi mai va vedea vreodată.

Apoi slăbiciunea umană l-a făcut să meargă la unchiul, să-i zică un fel de la revedere, și să-i menționeze că procentul celor care se întorc vii din aceste misiuni este mic, iar șansele lui de a nu-și mai vedea copiii sunt mari.

Nepoate...i-a zis generalul, eu îți înțeleg teama legat de această misiune foarte periculoasă, că vei

Colonelul Ion Botea în timpul războiului. Reproducere din cartea
Din august până în mai

¹Regimentul 34 Infanterie a fost înființat în anul 1894, prin Inaltul Decret 1548.

putea muri și n-o să-ți mai vezi familia. Vreau să-ți spun, în schimb, că la război nu suntem rude. Dumnezeu să te aibă în pază și a încheiat discuția.

Misiunea respectivă s-a desfășurat conform planului. Acțiunea a avut succesul așteptat de general, dar unii soldați au murit, iar alții s-au întors răniți.

Tata a fost unul dintre cei răniți și a fost transportat la un spital militar unde a stat câteva săptămâni și apoi luni în convalescență.

De fapt, cu asta s-a terminat războiul pentru tatăl meu, care petrecuse pe front și în armată aproape 7 ani până la acea dată. A fost lăsat la vatră, și după circa două luni s-a terminat războiul, care ulterior a culminat cu teribila catastrofă ca URSS să devină o mare putere, ce ne-a marcat viața la toți, făcându-ne comuniști "volens-nolens"...!!

O SEARĂ CU AMINTIRI

Se întâmpla prin 1958, era iarnă, zăpadă multă. Cred că eram în vacanță și aveam vreo 10 ani. Mama îl ruga pe tata să mă lase în pace, să nu mă mai certe, că doar n-am omorât pe nimeni.

-Măi femeie, zice tata, nu vezi că aproape a terminat talpa la ghetetele astea. Toată seara s-a dat pe gheață cu aștia de prin vecini.

-Păi așa fac toți copiii, zice mama, iarna tocesc tălpile la ghetete și vara rup tenișii la fotbal.

-Nu sunt bani, femeie, nu vezi că ne-au luat tot nenorocii aștia de ruși. Totul se duce la ei, grâne, petrol, carnea, brânza, totul ia drumul Moscovei, și noi ne uităm ca fraierii cum pleacă camioanele pline din curtea colectivului spre port sau spre trenurile de marfă din gara Cobadin. Hai să terminăm discuția asta că trebuie să apară unchiul general cu colonelul Pană.²

Generalul Ioan Botea era în rezervă acum și se apucase să scrie cărți, acolo, la București, unde trăia el cu soția lui, care era bulgăroaică ca origine. N-au avut copii ai lor, dar au înfiat un băiat, din câte știam.

Cu câteva zile înainte, primise tata o scrisoare de la el, să-l anunțe că are nevoie de ajutorul lui. Ce își amintește din cele petrecute în anii războiului. Urma să publice o carte despre războiul cu nemții.

Au apărut în acea seară Generalul și Colonelul Ion Pană, care în timpul conflictelor a fost corespondent de război, atașat pe lângă Regimentul 34 infanterie al generalului Ion Botea.

Mi-aduc aminte că era un om "uscățiv" și cu niște ochi iscoditori care magnetizau totul ce era

Căpitanul Ion Pană. Reproducere din cartea Din august până în mai

împrejur. Parcă și lumina lămpii o absorbeau privirile lui.

Mama a pus mâncare pe masă, vin era destul. Tata făcea vin din belșug, aveam vie în grădina mare din fața casei.

Generalul

a lăudat mâncarea mamei, iar colonelul Pană făcea generoase aprecieri la adresa vinului rubiniu, de zaibăr..!

S-a terminat cu mâncatul și ei au continuat cu vinul roșu de butuc.

-Nepoate, zice generalul, cum mai stai cu rănila din război, mai doare?

-Nu, zice tata, s-au vindecat demult. Asta de la pulpa piciorului a fost cea mai gravă, dar acum s-a trecut. Bine că am avut noroc și Cel de Sus m-a adus înapoi la familie, la copii.

Apoi generalul a început să-l întrebe pe tata detalii despre cum reușeau să încercuiască grupări de nemți, asediați prin grupuri de case, baricadați prin tranșee, pe coline etc.

Colonelul nota cu viteză tot ce spunea tata, și cred că unchiul, Generalul, adnota și el din când în când.³

Pe mine m-au băgat în seamă la început, mi-au adus bomboane, m-au întrebat de școală și apoi s-au concentrat pe amintiri din război.

Am înțeles că au stat de vorbă toată noaptea și generalul s-a retras la casa părintească din Viișoara, unde acum locuia fratele lui, Stanciu

² Căpitanul Ion Pană a fost comandant de companie în Regimentul 34

³ Consistentă lucrare Din august până în mai, semnată Ion Botea, Ion Pană a apărut în 1965 în Editura militară.

Botea. Au stat vreo câteva zile la Viișoara, Generalul și Colonelul. Mi-aduc aminte că era mare animație prin centrul satului, datorită prezenței generalului în comunitate.

Intr-o dimineață geroasă, l-am petrecut la autobuz, erau mulți acolo veniți să-l vadă sau să-i ureze drum bun. Avea o prezență impunătoare, nu era decât tata mai relaxat pe lângă el, restul de rude sau consătenii aflați în apropiere se cam țineau la distanță.

Ce mi-aduc aminte cu haz este apariția șefului de post de miliție din Cobadin. Lumea îi zicea "Măi, Tata, sau Mă, Tata". Era rău și îi știa toți de frică prin zona Cobadinului.

S-a apropiat de General și s-a prezentat în mod oficial, ca fiind șeful de post. Generalul l-a contrasalutat și l-a invitat să se relaxeze, fără saluturi prea militarești.

Noi ne-am amuzat multă vreme, că l-am văzut prima dată pe plutonier cu coada între picioare.

Prin anii 1946-47, când generalul Ion Botea era comandantul Diviziei 9 Infanterie, mi-au zis unii oameni mai în vârstă, colegi ai mei, în Portul Constanța, că generalul avea trăsură pompoasă cu care se deplasa prin urbe...!! La sărbătorile oficiale era în prezența prefectului Constanței și a altor demnitari ai vremii.

Ulterior am înțeles că au fost înlocuiți de comisari instalați de bolșevici.

Eram în Canada când am găsit în ziarul de limbă românească Cuvântul Românesc, că Generalul Ioan Botea a murit. Era cred în 1988 sau 1989. Mi-aduc aminte că am făcut o socoteală în minte și ar fi avut cam 86 de ani când a murit.

Deci, s-a născut la Viișoara (fost Caciamac, numele turcesc) în 1900 cu aproximație, și a decedat în 1988 sau 1989 la București.

A fost comandantul (grad de colonel) Regimentului 34 infanterie din Dobrogea/Constanța (baza la Topraisar) și apoi a devenit general și Comandantul Diviziei 9 Infanterie din Constanța.

Am descoperit că el l-a protejat pe Marin Lungu, copil de trupă, care la 9 ani era voluntar și a luptat ca cercetaș în luptele împotriva nemților din Ardeal și Cehoslovacia.

Copilul Marin Lungu a fost trimis cu forța înapoi acasă, la Medgidia, dar căpitanul Ion Gh. Pană l-a dus la unchiul Ion Botea, care era Colonel la acea dată și comandant al Regimentului 34 infanterie.

Apoi unchiul Botea l-a prezentat în fața Ministrului de Război aflat în inspecție pe front, generalul Constantin Vasiliu Rășcanu, explicând că acest copil este un erou. Atunci Ministrul Rășcanu l-a decorat pe loc cu Virtutea Militară de război și l-a lăsat să continue să lupte alături de soldații maturi. Filmul "Prea mic pentru un război așa de mare" este bazat pe faptele copilului caporal Marin Lungu.

Personal l-am auzit la radio în 1984, unde el era invitat într-o emisiune militară. În acea emisiune vorbea de strămoși, rădăcinile familiei și menționa că se trag din partea Vasluiului/Moldova. A istorisit cu mândrie că bunicul lui (care mie îmi este stră-străbunic), a luptat cu uniformă de "curcan", la războiul de Independență în același regiment cu Peneș Curcanul (Constantin Turcanu).

Au luptat deci împreună cu eroism la Grivița, Plevna, Smârdan, în Regimentul 25 Infanterie, mulți dintre ei plătind cu viața și sângele lor, și aducând Independența României de sub subjugarea otomanilor.

Școala din Viișoara, în prezent

Monumentul eroilor de la Viișoara

DIN AMINTIRILE GENERALULUI ION BOTEA

(Text preluat din cartea memorialistică *Din august până în mai de Ion Botea și Ion Pană*, Editura Militară, 1965, p.34-35).

Aveam în buzunar un ordin în care se spunea:

„Prezentați-vă imediat la Comandamentul Diviziei 9 infanterie din Constanța, pentru a lua comanda Regimentului 34 infanterie...”

În seara zilei de 23 august 1944, gândurile, amintirile mă duceau cu zeci de ani în urmă... Eram în vârstă de 18 ani, când, în 1916, am fost trimis la Școala de ofițeri de rezervă de la București, școală pe care am continuat-o la Dorohoi, după coteropirea Munteniei, Olteniei și Dobrogei de către militaristii germani ai lui Wilhelm al II-lea. Prin fața ochilor minții mi se perindau crâncenele încleștări de la Mărășești, la care am participat în fruntea unei companii de pușcași din Divizia 9 infanterie. Am luptat până în ziua de 29 iulie 1917, când am căzut rănit. Iar acum, la o distanță de 27 ani, eram gata să pornesc din nou la luptă împotriva aceluiași dușman – imperialismul german.

Nici nu știu când mi-am făcut bagajele. Eram cuprins de un profund entuziasm. Parcă mă simțeam tot sublocotenentul acela de acum 27 de ani. Parcă reentrasem în vâltoarea aceluiași atac și comandam: „La asalt, năvăliți, ura!”

În dimineața zilei de 24 august 1944, m-am suit într-un turism al comandamentului, cu care am

călătorit până la București, însoțit de un ostaș de pază. El era în același timp, după cum era obiceiul, și ostașul meu de ordonanță.

În apropiere de Capitală am auzit bubuituri și împușcături. Trupele române și formațiunile de luptă patriotice din Capitală începuseră lupta pentru înfrângerea și capturarea hitleriștilor din zonă.

Am mai parcurs o oarecare distanță, după care m-am oprit un moment să stau de vorbă cu un grup de cetățeni care se apropiau de noi – unii pe jos, alții pe biciclete, unii în căruțe. De la ei am aflat că nemții, după ce au fost atacați de ai noștri, au bombardat orașul cu o cruzime nemaîntâlnită. La auzul acestor cuvinte, ura împotriva hitleriștilor a crescut în mine și mai puternic. Mai deplin edificat asupra situației din Capitală am fost când am ajuns la bariera Chitilei. Acolo, un subofițer m-a informat că intrarea în București prin acel punct era interzisă. Se desfășurau luptele între trupele române și cele fasciste. Deși auzeam și noi zgomotul luptelor, nu ne-am oprit. Către seară, am pătruns în oraș. Dar, deodată, o rafală de mitraliere ne-a obligat să ne oprim. Ne-am adăpostit imediat. Turismul a fost tras în spatele unei case. Împreună cu șoferul și ostașul de pază ne-am trântit la pământ, încercând să descoperim de unde s-a tras. N-am reușit însă. Către orele 22 am reluat mișcarea. Bucureștiul zăcea în întuneric. Ici, colo câte un trecător. Clădirea „Monitorului Oficial”, din fața Cismigiuului, ardea cu vâlvătăi. Grinzi aprinse baricadaseră bulevardul. Spre piața palatului se zăreau, de asemenea, nori de fum și limbi de foc. Noi însă goneam repede cu mașina către Gara de Est, unde știam că trebuia să găsim trenul de Constanța. În jurul orei 23 eram la gară. Acolo, spre deziluzia mea, am aflat că trenul spre Constanța pleacă tocmai din gara Pantelimon. Ne-am îndreptat într-acolo. Apoi l-am trimis pe șofer înapoi, la comandament, indicându-i pe unde să meargă spre a fi cât mai ferit. Trenul spre Constanța s-a pus în mișcare de-abia la ora trei dimineața.

La Viișoara, iarna.

„Festivalul internațional pentru păstrarea tradițiilor populare în țările riverane Dunării”

■ Dan COJOCARU, Laura BOGORODEA

Cu o istorie zbuciumată încă de pe vremea romanilor, orașul Silistra sau Durostora a fost, printre altele, și parte componentă a României din 1913, până în 1940, când a fost returnat Bulgariei în urma Tratatului de la Craiova, tratat impus de Puterile Centrale. Durostora reprezintă, de asemenea, originea denumirii cartierului bucureștean Dristor, acesta aflându-se pe ruta către Dobrogea de Sud și implicit cetatea Dârstorului în momentul creării sale. Romanii au construit o cetate în anul 29 p.Hr. pe locul unei așezări tracice mai vechi ce și-a păstrat numele de Durostorum sau Dorostorum.

Orașul port la Dunăre, situat în imediata apropiere a comunei Ostrov, locul de unde și astăzi locuitorii din Silistra își iau apa potabilă, a devenit gazda celei de a doua ediții a „Festivalului internațional pentru păstrarea tradițiilor populare în țările riverane Dunării”. Sărbătoarea de pe 4 iunie 2016 a adus în piața „Svoboda” copii și tineri din orașele Ruse și Silistra (din Bulgaria), Călărași și Constanța (din România).

O parte din tradițiile populare reprezentative Dobrogei, dansuri și cântece din folclorul nostru au fost aduse în atenția celor prezenți la acest eveniment de Trupa Arca a Centrului Cultural

Județean Teodor Burada și a DGASPC Constanța împreună cu o parte a elevilor școlii de dans Laura Dance Studio.

Festivalul a dat posibilitatea copiilor din centrele de plasament să petreacă o zi frumoasă în care pe lângă spectacolul la care au participat au avut posibilitatea să viziteze această zonă încărcată de istorie, un drum ce pornește de la Silistra și se îndreaptă molcom către Constanța trecând prin Ostrov, poposind la Sf. Mănăstire Derwent, oprind apoi la Peștera Sf. Andrei, vizitând fortificațiile, dar și Mausoleul de la Tropeum Traiani.

Spectacolul micilor noștri dansatori a fost bine primit de publicul din Bulgaria. Am prezentat câteva dansuri populare dobrogene, dintre care nu avea cum să lipsească geamparaua, dar și dansuri tătărești, semn al înțelegerii dintre etniile care populează acest teritoriu.

Finalul a îndemnat onorabila audiență să se prindă alături de cei mici în horă pe ritmurile Ciuleandrei, moment extrem de emoționant și încărcat de energie pozitivă.

Și iată cum Arca își continuă drumul ei prin “cele străinătăți” ca ambasadori ai culturii și tradițiilor românești.

Spectacolul a fost realizat în coregrafia Laurei Bogorodea și are toate șansele să participe la numeroase festivaluri internaționale de gen.

Iată că se demonstrează încă odată că folclorul, tradițiile autentice pot deveni un extraordinar produs pentru export și totodată carte de vizită a nației noastre.

Este important să apărăm tradițiile și folclorul autentic, fără imixtiuni și importuri, și tocmai pentru asta, pentru a nu fi contaminat, avem nevoie de oameni cunoscători ai acestui fenomen.

La acest mini turneu au participat 27 de copii din centrele de plasament Ovidiu, Antonio și Micul Rotterdam și 13 dansatori din trupa Laura Dance Studio.

Mulțumim organizatorilor, Lions club Constanța și Silistra, de asemenea mulțumiri Centrului Cultural Județean „Teodor T. Burada” și Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului.

PREMII PENTRU DANSATORII CONSTĂNȚENI, PE SCENA CONCURSULUI „DANSUL LALELELOR” DE LA PITEȘTI

Recent, la Pitești a avut loc Concursul Internațional de Dans „Dansul Lalelelor”. Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a fost reprezentat de mai multe grupe de elevi pregătite de profesor Adriana Hoidrag. Premiile nu s-au lăsat așteptate astfel că, micii dansatori de la malul mării s-au întors acasă cu două premii I și alte cinci premii III.

Locul I a fost adjudecat de dansatorii constănțeni la secțiunile Dans Contemporan și Dans Tematic, ambele la categoria de vârstă 7 – 10 ani.

Premiile III au fost adjudecate de către concurenții de la secțiunile Fantezie coregrafică (Jungle Dance), Dans de caracter (Etno Stil Dance), Dans Modern (Kids Dance), Dans Contemporan (Contemp Dance), toate la categoria de vârstă 7 – 10 ani, și Geanina Chiron la Dans Contemporan.

Portret de artist fotograf

■ Iulia PANĂ

Bianca-Maria Bechiși s-a născut pe 20 august 1985, în Caransebeș, dar în prezent locuiește în Constanța.

A absolvit Facultatea de Științe Economice, specializarea Finanțe-Bănci, dar lucrează grafician, în cadrul unei tipografii din București.

În vara anului 2013 a participat la cursurile organizate de HighSchool Photo Constanța. Acum urmează cursul de artă fotografică al Centrului Cultural Județean "Teodor Burada" Constanța.

De-a lungul timpului, a avut câteva fotografii care au fost publicate pe prima pagina a site-ului www.comunitatefoto.ro, purtând titlul de "cea mai votată fotografie în decursul a 7 zile", printre ele sunt și sunt cele de mai jos:

Din 2015 urmează cursurile Centrului Cultural Județean "Teodor Burada", secția Artă Fotografică, sub îndrumarea prof. Iulia Gheorghe Pană.

În luna noiembrie 2015 a participat cu 4 fotografii la expoziția "Dobrogea Sentimentală" organizată de Centrul Cultural Județean "Teodor Burada" în cadrul Bibliotecii Județene Constanța.

În luna mai 2016 a fost desemnată câștigătoarea concursului "Shutter Speed Photo Contest" organizat de www.viewbug.com. Fotografia câștigătoare este cea de mai jos.

Portofoliul ei este dominat de peisagistică, deoarece iubește natura în toate formele ei. Puteți vedea fotografiile ei pe site-ul cutiacufotografii.weebly.com , dar și pe pagina de Facebook Bianca Bechisi Photography .

Iată câteva întrebări la care Bianca-Maria Bechisi, mi-a răspuns cu sinceritate, împărtășind din căutările ei în lumea fotografiei:

I.P: Fotografia este o pasiune care cere timp răbdare investiții și este, sau mai bine zis a fost, mai la îndemâna bărbaților... cum ai pornit în această aventură?

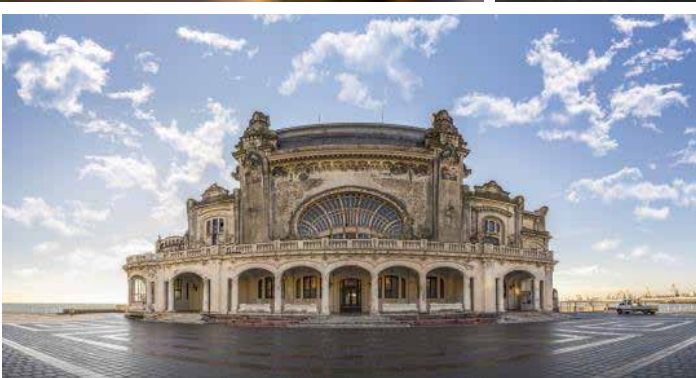
B.M.B - Încă din copilărie am fost atrasă de lumină, de modul cum aceasta pune în evidență și înfrumusețează tot ceea ce ne înconjoară. Însă toată aventura mea în acest domeniu a început

mulți ani mai târziu, când am achiziționat primul meu aparat foto compact digital. Din acel moment, lumea a început să arate cu totul altfel pentru mine. Începusem să observ detalii și momente pe care altădată nu le-aș fi sesizat. Cu timpul, am început să mă documentez asupra fotografiei, am descoperit că trebuie să am și noțiuni tehnice, și curând am ajuns la concluzia că aparatul pe care îl dețineam nu mă mai ajuta să evoluez. Abia acum un an am achiziționat un aparat DSLR. Am început să cunosc oameni care îmi împărtășeau pasiunea, și am început să ieșim să fotografiem natura împreună. În 2015 m-am decis să urmez cursurile de artă fotografică ale Centrului Cultural Județean "Teodor Burada", din dorința de a învăța de la profesioniști cât mai multe din tainele fotografiei. Printre primele mele fotografii realizate cu un aparat foto digital sunt următoarele:

I.P: Ești o fire jovială și împărtășești colegilor tăi din această bucurie a captării imaginilor. Aceasta se simte și în ceea ce fotografiezi. Cum îți alegi subiectele? Ce preferi în această minunată lume a imaginilor?

B.M.B : În general pun pasiune în tot ceea ce fac, și tare mă bucur atunci când reușesc să transmit din sentimentele simțite de mine în momentul în care apăs butonul aparatului. Subiectele mele în general sunt legate de natură (peisaje, detalii, wildlife), arhitectură și diverse experimente cu lumină.

I.P: Experimentele fotografice au mare atracție asupra noii generații de fotografi ... tu ce experimentezi?

B.M.B -Îmi place foarte mult să experimentez în fotografie pentru că am ocazia să ies din tipare. Experimentele cu diverse tehnici au început alături de bunul prieten Luca Arșinel... el a fost cel care mi-a deschis apetitul către acest gen de experimente, folosind fel de fel de materiale precum lâna de oțel sau artificiile de tort, lanterne, sau orice altceva care emite lumină. Printre experimentele cu lumină este și fotografia câștigătoare amintită mai devreme. Îmi place de asemenea fotografia cu expunere lungă, fotografia de noapte. Alte exemple dintre experimentele mele:

I.P: Te pasionează restaurarea fotografică. Aceasta latură a editării este specială și necesită un simț estetic și o capacitate de cunoaștere a programelor de editare foarte mare ... cum ai reușit să atingi această performanță?

B.M.B : Consider că amintirile sunt o parte foarte importantă în existența noastră, iar cel mai bun mod de a păstra vie o amintire este prin imortalizarea momentului cu ajutorul fotografiei. Acum există formatul digital al fotografiilor, ceea ce le face foarte ușor de păstrat în condiții bune, fără a se pierde din calitate. Însă amintirile imortalizate acum câteva zeci de ani își pierd din strălucire și din calitate ... Din păcate foarte multă lume nu păstrează fotografiile vechi în condiții bune și astfel ele ajung să se deterioreze destul de considerabil. Tocmai din acest motiv am început să urmăresc foarte multe tutoriale pe internet despre restaurarea digitală a fotografiilor, colorizare și diverse alte tehnici privind editarea fotografiilor. Pot spune că este un proces minuțios, care cere timp și extrem de multă răbdare, dar care oferă satisfacții peste măsură.

I.P: Deși ești în anul I la cursul de artă fotografică recent ai câștigat un premiu foarte important într-o comunitate fotografică de elită. Ce înseamnă acest premiu pentru tine?

B.M.B : A fost o imensă bucurie câștigarea acestui premiu. Faptul că fotografia mea a fost aleasă dintre aproape 10.000 de fotografii înscrise de către participanți din toată lumea, reprezintă pentru mine o piatră de temelie în pasiunea mea. Această recunoaștere îmi întărește convingerea că merg pe drumul cel bun.

I.P: Dacă ai așa rezultate ... cursul de artă fotografică este doar o etapă pe care vrei să o punctezi ... sau înseamnă ceva mai mult pentru tine?

B.M.B: M-am înscris la acest curs pentru a dobândi cunoștințe și tehnici noi în domeniul fotografiei, pentru a duce pasiunea mea la un alt nivel și pentru a cunoaște oameni cu care să împărtășesc această frumoasă pasiune. Cursul acesta reprezintă o etapă importantă a vieții mele, o etapă în care încerc să cresc ca artist.

Iubiri de iunie

■ Anca JIGMOND

N-aș fi știut că vara a venit. Vremea nu a ținut cu mine, nu a ținut cu noi și totuși așa din întâmplare o anume rețea de socializare m-a anunțat. Poate sunteți curioși cum a făcut-o. Nu cu advertoriale, nu cu postări despre starea vremii, ci simplu cu fotografii. Ca printr-o minune s-a umput rețeaua de poze fel de fel cu maci. Și uite așa: maci la stânga, maci la dreapta, coronițe de maci așezate frumos pe capul fetelor, baie în câmpul de maci, maci pe calea ferată, maci pe malul mării, ce să mai, isterie roșie!

Glumesc acum! Și mie îmi plac macii. Am primit cadou acum mulți ani un plic cu semințe de mac, oferite așa, ca o bijuterie, de către soțul meu întors dintr-o delegație de la București. De atunci am maci roșii în curte, pe lângă cei roz – cu semințe pentru prăjituri, moștenire din străbuni.

E clar, îmi plac, ne plac, vă plac macii și cred că este momentul să descoperim poveștile din spatele florilor roșii.

Macul (*Papaverum Somniferum* L.) are semnificații puternice și induce ideea de dezolare a sentimentului de pace interioară, în acest fel somnul de noapte fiind mai odihnitor. În egală măsură reprezintă amintirea celor dragi, plecați mult prea devreme dintre noi.

Simbol al lui Morfeus, zeul viselor în mitologia greacă, pare că doarme vrăjit în fază de boboc, încărcat sub povara viselor. Nu cred că există cineva care să nu cunoască proprietățile hipnotice ale macului, născut din noapte și vise.

Creștinismul se pare că a ignorat semnificațiile plantei și a asociat-o doar cu comemorările celor căzuți pe câmpul de luptă.

Se spune că, în timpul primului război mondial, unele dintre cele mai sângeroase lupte au avut loc în Flandra - Belgia. Pe locul unde erau ferme și case, după lupte aprige, nu au mai rămas decât câmpuri de noroi și corpurile trupelor celor căzuți.

Cu toate acestea ceva a supraviețuit: floarea de mac! Astfel, în data de 11 noiembrie se sărbătorește "Poppies Day" – ziua comemorării celor căzuți la datorie în Primul Război Mondial.

Lux, iubire care merge mai departe, amintiri, comemorări, toate se adună într-o floare ce ne bucură privirea și simțurile, de la sfârșitul lunii mai până la sfârșitul lunii iunie. Tradițiile populare spun că dacă în cultura de grâu nu răsare macul, recolta nu va fi bogată.

Iubesc florile acestea fragile, fine, îmi aduc bună dispoziție și transformă grădina într-un miraj.

Revenind în sfera medicinală, opiumul – substanța extrasă din capsule de mac dă dependență și induce stări letargice sau euforice prin urmare trebuie consumat cu moderație. Este o plantă ce conține extrem de multe substanțe toxice. Cu toate acestea semințele de mac au proprietăți analgezice, astringente, calmante, expectorante, carminative, emoliente, sedative și afrodisiace. De la mac se folosesc petalele sub forma de ceai, dar pentru potențarea efectului medical este bine ca acestea să se asocieze cu flori de tei, frunze de patlagină, nălbă sau cimbrisor.

Dar, pentru că este vară, stăm la mare și primim musafiri nu excludeți posibilitatea să-i serviți cu o limonadă și o prăjitură cu mac! Vreți sugestii? Sau mai bine după ce vă faceți poze cu maci, mai bine ne scrieți voi cea mai bună rețetă de prăjitură, desigur... cu mac!

Tradiții din comuna Crucea

■ Ana-Laura PARFINOV

Comuna Crucea este formată din șase sate, Crucea, Băltăgești, Gălbiori, Stupina, Șiriu și Crișan, și este una dintre cele mai cunoscute comune din partea centrală a Dobrogei. Dintre cele șase sate, Șiriu a fost satul de reședință al comunei până în anul 1910, când a fost înlocuit de Crucea. Douăzeci și doi de ani mai târziu, însăși comuna, denumită anterior Satișchioi, preia denumirea satului de reședință, devenind astfel Crucea. Etimologic, Satișchioi înseamnă “satul cu vânzări”, provenind din alăturarea termenilor “satiș”, adică “a vinde” și “chioi”, în traducere, sat. Din Dicționarul statistic, economico-istoric și grafic al județului Constanța din anul 1897, al lui G. Dănescu, reiese faptul că populația din cele șase sate era destul de redusă ca număr, și de origine mixtă, alături de românii majoritari găsindu-se și familii de bulgari și turco-tătari.

Revenind la satul Crucea, trebuie să menționăm faptul că actualul sat s-a fondat în anul 1882-1885 cu populația română, alături de satul vechi turcesc cu același nume. Populația română, în număr de 74 familii, a provenit din satul Gaița, comuna Făcăieni, județul Ialomița. Acestea s-au așezat în partea de sud a satului turcesc. În anul 1886 s-a făcut împroprietărirea românilor. Atunci a venit în Crucea populație din zona Transilvaniei, din Făgăraș și din zona Moldovei de Sud. În anul 1907 a fost colonizată populația care provenise din Oltenia urmând a fi împroprietărită în anul 1908.¹

Nicolae Iorga este cel care a denumit vechea comună Satișchioi “Crucea”, întrucât aceasta se afla chiar la confluența de drumuri dintre Carsium cu Tomis și Capidava cu Ulmetum.

În drumul nostru prin sat, am povestit cu câteva localnice despre vechile obiceiuri, despre sărbătorile și tradițiile din Crucea.

„Hora se făcea în sat înainte. Se făcea horă duminica după amiaza și la toate sărbătorile. Se tocmea un băiat care cânta la acordeon și fete, băieții se îmbrăcau și se întâlneau la horă”, ne spune Violeta Dobrin, o localnică în vârstă de 71 de ani.

La acest moment de bucurie generală participau nu doar holteii, ci și cei căsătoriți, iar fetele nubile, care atinseseră vârsta căsătoriei, erau întotdeauna în prezența mamelor. Și la balurile de duminică

Un grup de femei din Crucea

seara lucrurile se desfășurau după același scenariu.

Tot Violeta Dobrin ne introduce în lumea fascinantă a clăcii satești: „Înainte se făceau clăci la scărmanat lâna, la tors, la țesut la război. Clăcile se făceau mai mult iarna, în Postul Crăciunului, când oamenii nu mai aveau de muncă în curte. Dar clacă se mai făcea și la ridicarea unei case, se făcea clacă la chirpici.” Dar la acest fel de clacă se strâneau mai mult rudele celor care urmau să își ridice locuința. „Se strâneau la malul apei, apa o aveau la derea. Se duceau paie, se săpa o groapă mare, rotundă și călcau cu picioarele, paieile amestecate cu pământ în groapa aceea, sau cu caii. Și aveau forme de chirpici, niște forme de lemn. Puneau mai întâi paie pe pământul galben, apoi așezau forma și tunau paieile cu nămolul ce fuseseră amestecate în groapă, nivelau, scoteau apoi forma și rămânea acolo chirpicul format. După două zile veneau și întorceau chirpicul să se usuce și după încă două zile veneau îl făceau grămăjoare, câte cinci și îi cărau către casa unde se apucau de construit.”

O altă localnică, Ligia Frigioi, de 58 de ani, povestește despre ocupațiile casnice și gospodărești, precum și despre ajutorul pe care îl dădea părinților în gospodărie pe când era copil:

„În sat lucrau toate femeile în război. Noi când eram copii ajutam în gospodărie: stăteam lângă cloșcă când trebuia să scoată puii, dădeam de mâncare la găini, mergeam în grădină la săpat. Aveam cal cu prășitor (unealtă ca un cadru cu care se tăia buruiana și se afâna pământul). Eu țineam calul de căpăstru și tata stătea în spatele calului și

¹ Abăseacă, Maria, *Monografia comunei Crucea, Jud. Constanța*, 1975, p.48

1970. Nuntă la Crucea

ținea prășitorul ca să meargă apăsător pe brazdă”. O ajutam și pe mama în bucătărie la diferite mâncăruri. Îmi aduc aminte că în fiecare sâmbătă când cocea pâine, ne făcea și pesmeți. Pesmeții aceștia îi făcea din coca de pâine dospită, se întindea ca la plăcintă o bucată dreptunghiulară, se puneau brânză cu ou, se puneau în tavă și se cocea odată cu pâinea. Acești pesmeți i-am moștenit de la mama și îi mai fac și eu și astăzi”.

Un moment deosebit în viața localnicilor din Crucea era miercuria aflată la jumătatea perioadei cuprinsă între Paști și Rusalii. Despre acest moment ne povestește Ligia Frigioi:

„În a 25 zi după Paști, la noi în sat este o tradiție veche numită „Strat de Rusalii”. Totdeauna această zi pică în luna mai, când este timpul culegerii pelinului. De aceea în această zi se culegea pelinul și se puneau la uscat și se păstra tot anul, pentru a fi apoi întrebuințat în diferite scopuri: „pentru ceaiuri, pentru a spăla caii, mai ales dacă aveau răni (deoarece pelinul este un foarte bun cicatrizant), ca ingredient în fabricarea săpunului de casă. „Pelinul se pune și la geam, la uși pentru îndepărtarea insectelor, și în cotețul găinilor dar și în patul în care dormi, ca să fii sănătos tot anul”. Aceasta este o tradiție veche la noi în sat păstrată și astăzi, iar pelinul putea fi cules în orice moment al zilei”.

Conform credinței populare, cea de-a 25 a zi după Paști marchează începutul perioadei în care Rusalii încep să umble pe pământ și să-i pedepsească pe cei care nu le respectă zilele. Mai exact,

odată cu această zi, în toate miercurile de până la Rusalii era interzis femeilor să lucreze, riscând altfel să fie „pocite” de către aceste spirite. Tot legat de Rusalii, mai exact de dorința sătenilor de a le ține departe de casa și gospodăria lor, se leagă și tradiția de a păstra frunze de nuc sfințite la Biserică. Despre acestea ne povestește și Violeta Dobrin, astfel:

„De Rusalii duceam la biserică frunză de nuc. Se spunea că până la Rusalii nu era bine să miroși frunza de nuc. După ce era sfințită o aduceam acasă și o puneam la icoană, dar și în gospodărie, fiind apărătoare de rele. Frunzele de nuc erau folosite de fetele tinere dar și de copii pentru spălarea părului, ca să aibă părul sănătos și frumos pe tot parcursul anului. În zilele de Rusalii nu lucram nimic. Se spune că cea mai periculoasă dintre zile este cea de-a treia zi de Rusalii, marțea Rusaliilor. Atunci nu se sapă, nu se lucrează nimic în gospodărie.”

Un alt moment important pentru fetele și femeile din Crucea îl constituia venirea sărbătorii Drăgaicei. În această zi femeile din Crucea porneau în îndeplinirea unei practici tradiționale cu rădăcini vechi și cu înțelesuri terapeutice. Este vorba despre momentul „căutării de sânziene”:

„Pe 24 iunie, la Drăgaică la noi în sat se mergea pe câmp și se culegea Sânziana, o floare mărunțică, galbenă, și cu un miros foarte frumos. plantă ce era apoi folosită la ceaiuri, alifii. Tot în această zi se „tunde” și izma. Aceasta trebuie tăiată cu mâna la spate, cu secera, în zori până la răsăritul soarelui pentru a avea leac. Apoi o alegem, o uscăm și o folosim în gospodărie pentru ceai, la cazanul de țuică etc.”

1958, familia învățătorilor Nicolae Voineagu din Crucea

Arca lui Noe

■ Irina VARZĂ

Codul genetic conține tot ceea ce avem nevoie pentru a duce mai departe ceea ce ne definește din punct de vedere biologic. Dar chiar și așa, oricine își dorește să lase o urmă pe pământ nu se limitează doar la genetică. O ființă integrată într-o comunitate ar trebui să clădească o casă, să scrie o carte și să planteze un copac. Dar cum ar rezista toate aceste mărturii dacă totul s-ar întoarce pe dos?

Dacă mâine lumea ar începe de la zero am ști de unde să continuăm ceea ce a existat într-o altă viață. Am avea un deja-vu despre tot ceea ce am trăit cândva? În codul genetic al unei persoane se regăsesc treptele pe care au pășit strămoșii pentru a ajunge la o evoluție superioară. Capacitatea intelectuală cu care un copil pornește în viață este dată de toate experiențele părinților și strămoșilor. Deci? Dacă ne trezim mâine, fără internet, fără capacitatea de a accesa facil fișierele trecutului, ce identitate am mai avea? Am fi tot români dacă nu am ști cum se îmbrăcau bunicii noștri, cum cântau și dansau, cum povesteau experiențele lor? Ce diferență ar fi între descendenții unui neam și nomazii? Al cui ar fi pământul? Al celui căruia îl lucrează sau al celui care a crescut odată cu îmbătrânirea lui?

Momentul zero nu e recomandabil când lupți cu timpul. Trebuie să joci toate cărțile și să ai mișcările anticipate. Nu poți să adăpostești în "arca lui Noe" doar prima vietate moleculară. Trebuie să aduci laolaltă tot ce e mai de preț pentru perpetuarea speciei,

a vieții. Avem nevoie de o bancă, de o bază de date, de un buncăr, de un tunel secret, de orice cutie secretă în care să ascundem tot ceea ce am dori să redezvăluim la un moment dat.

Arca lui Noe găzduiește toate "vietățile" necesare unui nou start, dar toată lumea înțelege greșit. Viața nu se referă doar la ticăitul ceasului, bătaia inimii, neuroni activi și respirație cadentată. Viața adevărată este tot ceea ce ne ține pe pământ. Din viață fac parte și toate acele lucruri care ne aduc zâmbetul pe buze. Căci fără zâmbet viața nu ar mai exista în interiorul nostru.

Așadar, dacă ar fi să strângem tot ceea ce aduce un zâmbet colectiv, ce am alege? Și vă spun un singur lucru: nu este suficient să aducem o carte despre un popor, ilustrații cu ceea ce a fost.

Noe este codul strângătorului, al celui care își protejează bunurile cele mai de preț, care știe că într-o zi recesiunea, potopul sau moartea îi vor răpi toată agoniseala. Nu este nevoie să ai premoniții, să urmărești rubrica meteo pentru a realiza că furtuna se apropie, că în mod imperativ trebuie să pui la adăpost tot ce îți este cel mai drag.

Și aici nu este vorba doar despre tine, despre egoism, despre cum te poți salva din calea dezastrului. Este în joc trecutul, prezentul, dar și singuranța viitorului. În puterea ta stă somnul liniștit al strămoșilor, drumul lin

Pictură de Edward Hicks despre
Arca lui Noe

al prezentului și calea bătătorită pentru urmașii tăi.

Dacă această arcă a lui Noe ar exista, care ar fi criteriul de selecție? Ce operă de artă ar fi mai importantă, mai reprezentativă pentru spiritul unei națiuni? Care din costumele naționale ar fi mai strălucitoare, atât cât să vorbească despre cei ce le-au purtat, suficient de semnificative pentru a fi salvate? Dar, oare cine ar fi norocosul câștigător al unui loc privilegiat în ambarcațiunea salvatoare? Ar trebui să avem câte două "exemplare" din fiecare "specie"?

Este România pregătită să facă față "schimbării" dramatice? Există mijloacele necesare, avem etaje înalte în care să adăpostim ceea ce strămoșii au lucrat cu migală?

Au construit românii o arcă sau un buncăr pentru a asigura perpetuarea tradiției și artei românești? Sau credeți că viața este o eternă reîntoarcere și că pământul românesc va inspira din nou crearea unui nivel de artă comparabil cu trecutul? Până una alta, ne amăgim cu ideea că este suficient un card de memorie pentru toate amintirile noastre.

Prima ediție a Concursului de Interpretare Pianistică „Piano Art”

■ Prof.Silvia ȚIGMEANU, manager proiect

Centrul cultural județean „T. Burada” și-a concretizat acest an demersul de a organiza prima ediție a Concursului de Interpretare Pianistică „Piano Art”. Concursul și-a propus să fie desigur o competiție dar în același timp o mare șansă de a stimula copiii care studiază pianul în paralel cu învățământul general obligatoriu. Concursul este destinat elevilor care studiază pianul la Școlile Populare de Artă, Centre Culturale, Case de Cultură sau în cadru privat.

Studiul unui instrument oferă o alternativă plăcută pentru activități destinate hobby-ului, iar o educație muzicală este o modalitate de sensibilizare, de modelare a minții și deschidere către frumos, către artă. Copiii care aleg să studieze un instrument sunt mai inteligenți, au performanțe deosebite la învățătură, iar pentru viitorul adult, studiul pianului poate rămâne o variantă de relaxare, de încântare și împlinire.

Proiectul „Piano Art” s-a derulat în zilele de 11 și 12 iunie, în sala de concert a Muzeului de Artă Constanța. S-au înscris în competiție 80 de participanți din diferite colțuri ale țării, copii având vârsta cuprinsă între 6 și 16 ani, în diferite stadii de pregătire. Tinerii pianiști au avut ocazia să prezinte două piese la alegere, cu un grad de dificultate ridicat, încadrate într-o anumită limită de timp.

Juriul concursului a fost alcătuit din personalități de prestigiu din sistemul academic și viața culturală, distinși maeștri muzicali: prof. univ. dr. Daniel Goți de la Academia de Muzică „Gh.Dima” -Cluj-Napoca - președintele juriului, lect. univ. dr. Delia Pavlovici de la Universitatea Națională de Muzică-București, prim dirijorul Radu Ciorei de la Teatrul de Operă și Balet „Oleg Danovski” Constanța.

Micii pianiști au avut ocazia să evolueze în prezența unui public numeros, care a susținut cu aplauze încurajatoare fiecare concurent. Nivelul de pregătire al pianiștilor s-a dovedit a fi foarte ridicat, și iată, cu acest prilej, am avut ocazia -pentru a câta oară - să ne convingem de câți copii inteligenți și talentați avem în jurul nostru.

Cei 80 de concurenți au venit din Năvodari, Cumpăna, Galați, Fetești, Slobozia, Ploiești, Pitești, Târgoviște, Cluj-Napoca și Iași, iar cei mai buni dintre ei, distinși cu Premiul I s-au "luptat" în cea de a doua zi de concurs pentru câștigarea Marelui Trofeu al concursului.

Lupta pentru Marele Trofeu s-a dat între 12 concurenți cu vârsta cuprinsă între 6 și 16 ani: Alexia Maria Cornea, Iris Maria Panait, Rareș Baltă, Inya Maria Cutova, Rianna Maria Hanza și Paul Florescu din Constanța, Alexandru Bogdan Petre din Năvodari, Răzvan Petruț Bozieru, Matei Spirea Popescu și Emil Codruț Dore din Târgoviște, Daria Iulia Lefter din Galați și Mihaela Olimpia Damsa din Cluj Napoca.

Câștigătorul Marelui Trofeu al Concursului a fost desemnat Emil Codruț Dore din Târgoviște, pregătit de profesor Andreea Andrei.

Vizibil emoționat și fericit, câștigătorul, care a convins juriul prin interpretarea unei piese dificile și spectaculoase, de mare virtuozitate, ne-a mărturisit: "Acest trofeu reprezintă o răsplată pentru munca pe care am depus-o, pentru răbdarea pe care profesoara mea, Andreea Andrei, a avut-o cu mine și pentru talentul meu".

După înmânarea Marelui Trofeu de către președintele juriului, prof.univ.dr. Daniel Goți, acesta a făcut următoarea apreciere: "Câștigătorul Marelui Trofeu este un talent deosebit. A cântat o piesă de Albeniz, o piesă foarte grea. Imi amintesc că am avut colegi care au cântat piesa pe când eram în facultate. Este foarte bine pregătit, are o motorică extraordinară și un simț muzical la fel de bine dezvoltat. S-a luptat pentru trofeu cu un băiat din Constanța"

La momentul închiderii evenimentului, prof. univ.dr. Daniel Goți a mai declarat:

"Acest concurs este o inițiativă excepțională. Nu ne așteptam la un nivel așa de ridicat. Au participat 80 de copii excepționali de la școlile populare de artă, care învață pianul în privat, dar nivelul a fost aproape de cel al liceelor de muzică. Ne mândrim cu ei, toți reprezintă viitorul nostru muzical și le dorim performanțe la fel de bune și în anii viitori. Munca profesorilor a fost imensă, organizarea foarte bună, pentru o primă ediție. Prevăd un viitor foarte bun concursului."

Și noi, ca instituție organizatoare, suntem fericiți de bunele aprecieri și dorim un viitor îndelungat Concursului "Piano Art".

Ne dorim să avem o participare din ce în ce mai numeroasă, cu copii bine pregătiți și talentați și, de ce nu, într-un viitor apropiat, sperăm într-o ediție internațională.

Patrioți au fost! Patrioți sunt încă?

■ Vartan ARACHELIAN

Mi se pare o datorie sacră față de înaintașii să ne amintim - cei ce știm din cărțile mult timp interzise - și să le spunem celor care au venit pe lume când școala lui Spiru Haret a fost interzisă sub ocupație sovietică, *ce și cum* au fost vremurile, și mai ales, cine au fost eroii-fondatori ai României visate timp de un mileniu, *România Mare*, pe care aceștia ne-au lăsat moștenire.

1914-1916: ANII NEUTRALITĂȚII... Deși opțiunea României era atât de dificil de realizat, Brătianu continua să guverneze un consiliu monocolor, refuzând un minister de unitate națională. Ceea ce trebuia să se realizeze la nivelul executivului înfăptuiseră în fapt forțele reprezentative ale opiniei publice. Unirea dintre Nicolae Filipescu și Take Ionescu – marii animatori în epocă pentru intrarea imediată în acțiune a României – a fost catalizatorul tuturor energiilor devotate cauzei „instinctului național”. O serie întreagă de organizații vin să se alăture Ligii Culturale și să preseze guvernul – printr-o largă gamă de manifestări publice – pentru a-și asuma răspunderea istorică. Asocierea reflectă – atît prin largul caracter de masă cît și prin culoarea politică a frunzașilor lor componența acestor organizații. Astfel din *Acțiunea Națională* fac parte, pe lîngă parlamentarii conservatori, și conservatori democrați (conduși de Nicu Filipescu și, respectiv, Take Ionescu, deputatul independent Constantin Mille, directorul ziarelor *Adevărul* și *Dimineața*), și numeroși deputați liberali. Federația unionistă, o altă grupare de largă concentrare a personalităților publice de prestigiu, avea, alături de aceștia, pe Barbu Ștefănescu-Delavrancea, și pe frunzașii ardeleni refugiați în vechiul regat (membri ai Ligii Culturale) dr. Vasile Lucaciu, Octavian Goga și Simeon Mîndrescu. Spiritul-rector al acestor asociații se dovedea a fi Nicolae Filipescu, un patriot înflăcărat, un temperament de luptător neobosit, un tribun cu o largă audiență publică. În istoria românească, bogată în entuziaști și devotați bărbați politici, care au știut cu verbul lor să însuflă țara în

momentele ei decisive, Nicu Filipescu este printre cei dintîi. Iată un fragment din discursul său ținut la Iași la o întrunire a Ligii Culturale: „*Ce este regatul român fără Ardeal? O absurditate geografică, o fișie de pământ întortocheată și frîntă în semicerc. Arătați această figură schiloadă unui copil de șapte ani și întrebați-l ce lipsește României. El, cu o mîină ageamie, va trage linia ce împlinește cercul. (...) Noi avem granița cea mai mare față de teritoriul cel mai mic. Militărește, nu se poate mai rău. Apoi, partea noastră e numai strîmtoarea dintre coama Carpaților și Marea Neagră, drumul de trecere a migrațiunilor popoarelor. De aici toate durerile din trecut. Așadar, absurditatea geografică de o parte și fatalitatea istorică, de alta. La granițele actuale suntem o țară fără viitor. Spre a ne împlini aci rolul european, ne trebuie bastionul ce domină această pozițiune. De aceea ațintim către cetatea naturală a Ardealului, către acropola românismului. Aci e centrul, aci inima românismului. Aci, într-un palat fermecat zidit ca în povești, în vreuna din peșterile Carpaților, s-a adăpostit conștiința de neam. Din acești munți țîșnesc izvoarele rîurilor noastre ce cară, spre șesul dunărean, în undele lor, suspinurile fraților. De aci, Șincai și Petru Maior ne-au trimis mărturiile obârșiei noastre latine. De aci au roit dascălii neamului, spre a trezi conștiința națională în vremuri de uitare de sine. Secați izvoarele, nimiciți pe frați, ajutând victoria inamicului, și nu se va mai zice: «românul nu piere». De aceea vrem Ardealul și nimic alt. De aceea pot rezuma tot ce v-am spus,*

rostind și repetând acest singur cuvânt: *Ardealul! Ardealul! Ardealul!*“

Cealaltă mare și proeminentă figură care se așezase de la început în capul mișcării populare de intrare imediată a României în acțiune era Take Ionescu. Inteligență scilicitoare, dominat în gestul său politic de cenzura morală, om cu autoritate europeană și care nu putea concepe politica decât la dimensiuni continentale, Take Ionescu era preocupat nu numai de valoarea reală a faptei, dar și de valoarea gestului din care fapta se isca. El vedea chestiunea națională românească ca parte integrantă a problemei europene în care – opina el – buna înțelegere între statele balcanice ar fi fost o garanție pentru pacea continentului. (De altfel, o atentă cercetare a activității sale diplomatice și a eforturilor sale fie ca ministru de Externe, fie ca mediator îl va putea așeza la locul meritat în ochii contemporanilor noștri ca un precursor al ilustrului diplomat Nicolae Titulescu.) Prestigiul său depășise de mult hotarele țării. Încă de la începutul războiului, Take Ionescu culegea elogii pentru atitudinea sa, așa cum avea să i le dăruiască și intransigentul om politic francez, viitorul prim-ministru Clemenceau, „Tigrul” – cum fusese poreclit pentru vigoarea și brutalitatea cu care știa să-și ducă pînă la capăt intențiile. Aflat în opoziție, acordînd presei un uriaș credit în lupta politică (*„oricînd pot face dintr-o echipă de gazetari un excelent guvern al Franței, dar nu voi găsi niciodată în actualul guvern un ministru capabil să mînuiască un condei eficient de ziarist!”*), el, după ce îl critică pe Brătianu pentru politica sa de temporizare a intrării României în acțiune (*Brătianu „balansează spre cele patru puncte cardinale regretînd că nu are decît patru”*), se entuziasmează de politica preconizată de Take Ionescu și pe care acesta o expusese ziarului *Le Temps*. Caracterizîndu-l ca „un mare, un adevărat european”, Clemenceau își încheia unul din rarele sale elogii aduse vreunui contemporan de-al său: „Desigur, el e în același timp român pînă în măduva oaselor. El se și mîndrește a fi. Pentru a conchide, Take Ionescu propovăduiește înțelegerea între statele balcanice și nu eu îl voi contrazice. orice sacrificiu – zice el așa de bine – pe care un stat balcanic l-ar face pentru realizarea acestei înțelegeri nu va fi un sacrificiu decît în aparență; în realitate, va fi o asigurare a viitorului nostru comun, care atîrnă de la victoria aliaților”.

Cel mai elocvent și răsunător discurs, cel al „politicii instinctului național” avea să-l rostească

în cameră în zilele de 16 și 17 decembrie 1915. El a fost tradus imediat în franceză și engleză și fu cunoscut și apreciat în toate cancelariile europene. Se află aici pagini de antologie. Martori oculari ne-au transmis atmosfera de maxim interes în care s-a ținut discursul. Camera era ocupată pînă la ultimul loc. Senatul a trebuit să-și suspende lucrările deoarece toți senatorii se îngrămădiseră să-l asculte pe Take Ionescu. Tribunele rezervate publicului erau supraaglomerate. „Sfinxul”, cum era poreclit Ion I.C. Brătianu din cauza feței sale pe care nu se putea ghici nimic din tumultul său interior, era și el prezent în capul băncii ministeriale deși, în general, prezența sa la dezbateri, într-o Cameră dominată de liberali, era, altfel, o raritate. Palid și copleșit de emoție, în redingotă, Take Ionescu se urcă la tribună în mijlocul unei tăceri impresionante. După ce numi ceasul în care se afla România ca unul grav, crucial, în care se hotărăște soarta ei în acest conflict, Take Ionescu trecu la o magistrală demonstrație a necesității intervenției militare pentru a face să triumfe porunca „instinctului național”, a dreptății românești. Expunerea oratorului devine înflăcărată și, o dată cu oratorul, întreaga asistență pătrunde într-o Românie a viitorului pe care el o imaginează profetic: „Văd deschizîndu-se ușile raiului și o teamă superstițioasă îmi zice să închid ochii, este prea frumos! Sarcina aceasta de a scrie o epopee vie a căzut pe generația noastră, deși nu a fost o generație mai puțin pregătită pentru o viață eroică decît generația noastră. Generația noastră, trăită în îmbogățirea cam repede a României, a căpătat și un gust de bunăstare, care o gonește de la eroism. O viață politică a Bucureștilor în aceste 17 luni, în mijlocul tragediei românilor de pretutindeni, care se zbat sub toate steagurile și suferă toate invaziunile, nu e și ea o insultă la suferința neamului? Și cu toate acestea, domnilor deputați, pe această generație a ursit-o soarta să îndeplinească fapta cea mare. Ea va

fi sau gropaşa muncii de veacuri, sau zămislitoarea unei vremi așa de frumoase, încît vedenia ei mă smereşte.”

O furtună de entuziasm se descarcă în ovații asurzitoare. Niciodată parlamentul românesc nu trăise asemenea clipe de entuziasm și niciodată el nu cunoscuse o aprobare unanimă. Chiar și adversarii săi politici fură cîștigați de elocința și patosul lui Take Ionescu. Un ministru, vechi oponent politic al acestuia, contaminat de atmosfera creată de marele orator, mărturisi în gura mare: „*S-a făcut. Vom intra. Așa discurs n-a răsunat încă în acest parlament*”. Iar cunoscutul scriitor și diplomat francez Robert de Flers, referindu-se mai tîrziu, la cîțiva ani de la terminarea războiului, la acest discurs, avea să exprime de fapt ceea ce istoria avea să consacre: „*Era cu neputință să se vorbească mai de sus și să se vadă mai departe.*”

Într-adevăr, toată lumea era puternic impresionată și cucerită de patosul excepționalului vorbitor. Cu o singură excepție: Ion I.C. Brătianu. În întreaga istorie românească, nu puțini au fost bărbații cărora să li se fi dat de către soartă să poarte pe umerii lor copleșitoarea răspundere a destinului unui întreg neam. Șeful guvernului era unul dintre aceștia. „*Brătianu – scria C. Xenii, unul dintre entuziaștii biografi ai lui Take Ionescu – sta impasibil, cu nervi de oțel, la cîrma vasului. Valurile ce-l băteau și din dreapta și din stînga, valurile ce nu-l cruțau, nici din față, nici din spate, îi ascuțeau vigilența fără să-i tulbure calmul. Istoria va trebui să-i recunoască meritul neprețuit al acestei stăpîniri de sine pe care nimeni, poate, în locul său n-ar fi avut-o. Filipescu ar fi fost prea impetuos, Take Ionescu prea impresionabil și nerăbdător pentru un asemenea rol.*” Dar în ciuda impasibilității sale aparente și a declarațiilor ambigue în care Brătianu excela, lăsînd germanofililor impresia că va merge alături de ei, partidul și guvernul liberal s-au orientat de la început spre *Antantă*. Amânarea intervenției era dictată de alegerea momentului optim – de maximă eficacitate pentru aliați – dar și de garantarea unor condiții care să pună la adăpost atît ființa noastră națională (experiența tragică a Serbiei și a Belgiei avertiza) cît și acordarea de drepturi depline, egale, României cu ale celorlalți aliați. „*Eu sînt – le declara el miniștrilor Antantei la București în aprilie 1915, după semnarea Convenției comerciale cu Germania – cu voi și sînt convins de victoria voastră pentru că Germania a pregătit 45 de ani o mașină de război formidabilă și în mai puțin de doi ani ați ajuns să-i opriți efectele și s-o egalați, ceea ce afirmă incontestabil superioritatea voastră. Dacă*

credeți că trebuia să mă declar pentru Germania, n-aș fi făcut-o pînă acum? Cer deci încrederea dumneavoastră. Aștept de la dumneavoastră o înțelegere exactă a faptelor bazată pe sinceritate. Contradicția care apare între unele dintre faptele mele și unele dintre cuvintele mele e lucru voit și necesar. Trebuie să derutez partida cealaltă pînă în ziua cînd împrejurările îmi vor permite să-mi realizez intențiile.”

În sfîrșit, pentru a defini și mai exact principiile sale de conduită practică în tratativele pe care le ducea cu aliații, să mai adăugăm și o declarație făcută puțin mai tîrziu: „*În ceea ce privește intrarea României în conflictul european, principiile mele directe sunt mereu acelea pe care le-am expus deja Quadruplei antante: 1. nu vreau să fac război pe teritoriul meu. 2. nu vreau să fac război contra bulgarilor. 3. nu vreau să fac război înainte de a vedea cu ochii mei ceea ce mi s-a promis, de a avea munițiile care îmi sunt necesare și trupele ruse care îmi sunt indispensabile în Dobrogea pentru a mă proteja contra unei agresiuni bulgare în timp ce eu voi fi ocupat în altă parte. Voi intra în război atunci cînd voi avea 75% șanse de a nu fi zdrobit.*”

În secret, guvernul desfășura o intensă activitate diplomatică. Încă din septembrie 1914, încheiase cu Rusia o convenție care arăta lămurit de care parte se îndreaptă interesele și simpatiiile României. Misiuni politice confidentiale au fost în Italia și în Franța pentru a pune la punct detaliile cooperării militare și politice. De cîteva luni funcționa la Paris o misiune militară română care se ocupa cu procurarea furniturilor de război. În același timp, în țară, arsenalul primise comenzi substanțiale. În Arcul carpatic se construiau șosele și drumuri strategice, întărituri și forturi. Piese de artilerie afectate cetății Bucureștilor sau liniei fortificate Focșani-Nămoloasa-Galați erau demontate și transformate în piese mobile. Și totuși, România nu mișca încă. Aliații nu căzuseră la un consens asupra acceptării ca partener egal al potențialului lor aliat. Mai ales Rusia bloca, prin veto, statutul pe care-l pretindea - îndreptățit - România, conștientă atît de marele rol ce i se rezervase în conflagrație, dar, mai ales, de marile sacrificii, de înspăimîntătorul tribut de sînge pe care-l cerea războiul.

(Fragment din volumul Vartan Arachelian TOAMNA PĂTIMIRII NOASTRE, Editura Eminescu 1970 și Editura RAO, 2010)

Istoria Dobrogei și patrimoniul arheologic callatian promovate la conferințe și sesiuni științifice naționale și internaționale

■ Cercetător științific doctor Sorin Marcel COLESNIUC

În ultimul timp s-au desfășurat numeroase conferințe și sesiuni științifice atât în țară, cât și în străinătate, la care am fost invitat și la care am participat în calitate de istoric, șef al Muzeului „Callatis” (secție în cadrul Complexului Cultural „Callatis” din Mangalia) și vicepreședinte al Asociației de Balcanistică și Slavistică din România. Aceste manifestări științifice, la care au fost prezenți cercetători, profesori universitari, muzeografi și specialiști în istorie și arheologie au trecut aproape neobservate pentru publicul larg, motiv pentru care am considerat că este important să le prezint, pe scurt, în această revistă constănțeană de cultură. Mai exact, este vorba despre: Sesiunea Internațională organizată la București de Asociația de Balcanistică și Slavistică din România, Conferința științifică de la Ruse, Conferința Internațională de la Universitatea Hyperion, Sesiunea științifică de la Universitatea „Dimitrie Cantemir”, Sesiunea Națională de Rapoarte Arheologice de la Târgu Jiu, Conferința Internațională de la Istanbul, Conferința Alektor de la Constanța. și Reuniunea comemorativă colocvial-științifică de la Mănăstirea Colilia (jud. Constanța).

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ C ONFLUENȚE ROMÂNÔ-SLAVE DE-A LUNGUL TIMPULUI

Prima dintre manifestările științifice, din primăvară acestui an, pe care am organizat-o împreună cu prof. dr. Nicoleta Ciachir, președintele Asociației de Balcanistică și Slavistică din România (eu fiind vicepreședintele Asociației) este Sesiunea Internațională de Comunicări Științifice „*Confluente româno-slave de-a lungul timpului*”, care s-a desfășurat în ziua de 19 martie 2016, la sediul Uniunii Democrate Bulgare din România, aflat în București. Au fost prezenți la lucrări: profesori universitari, cercetători științifici, muzeografi, precum și

reprezentanți ai organizațiilor minorităților din România: bulgară, sârbă, ucraineană și aromână. Comunicările au fost susținute de specialiști în istorie din: România, Bulgaria și Ucraina.

Cu această ocazie, președintele Asociației de Balcanistică și Slavistică din România a prezentat și volumul aflat în curs de editare „*În amintirea*

unui istoric român – Nicolae Ciachir”. Cartea, a cărei apariție o coordonez împreună cu prof. dr. Nicoleta Ciachir, cuprinde 41 de evocări și 62 de studii, însumând aproape 1.200 de pagini, format academic. Printre cei 83 de colaboratori ai volumului se numără și 16 renumiți istorici constănțeni, ale căror studii fac referire la istoria Dobrogei: prof. univ. dr. Gheorghe Dumitrașcu, prof. univ. dr. Stoica Lascu, prof. univ. dr. Marian Cojoc, dr. Virgil Coman, dr. Costin Scurtu, dr. Lavinia Dumitrașcu, dr. Andreea Atanasiu-Croitoru, dr. Florin Stan, dr. Constantin Cheramidoglu, dr. Enache Tușa, dr. George Varsami, dr. Mădălina Lasca, dr. Laura Stroe, drd. George Lascu, Doru Neagu și, bineînțeles, un studiu îmi aparține. Istoricii constănțeni care l-au cunoscut personal pe renumitul istoric român au trimis și câteva rânduri pe care le-am inclus în capitoul „Amintiri despre prof.univ.dr. Nicolae Ciachir”.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ WINE – HISTORY AND INSPIRATION

În perioada 25 – 26 aprilie 2016 am fost prezent la Conferința științifică națională, cu participare internațională, organizată de Biblioteca Regională „Lyuben Karavelov” din Ruse (Bulgaria), intitulată „Wine – History and Inspiration”. Cu două săptămâni înaintea desfășurării conferinței am trimis, la biblioteca din Ruse, studiul *„Сведения за производството и търговията на вино в древността в Малка Скития - Мărturii ale producerii și comerțului cu vin în antichitate, în Scythia Minor”*, care va apărea în revistă științifică a organizatorilor. Articolul științific l-am realizat împreună cu prof. dr. Nicoleta Ciachir, președintele Asociației de Balcanistică și Slavistică din România, cea care l-a și tradus în limba bulgară. Conferința s-a desfășurat pe trei secțiuni: *Vinul – dimensiuni turistice și economice, Vinul – istorie, tradiții și modernitate, Vinul – aspecte de antropologie culturală și interpretări creative*.

În materialul pe care l-am trimis pentru publicare am prezentat informațiile din izvoarele istorice scrise pe care le avem de la scriitorii, istoricii, geografi și filosofi antici, printre care: Herodot, Platon, Diodor din Sicilia, Strabon, Ovidiu și alții, referitoare la producția, comerțul și consumul vinului în Antichitate, în Scythia Minor (Dobrogea de astăzi). Numeroasele amfore descoperite în Dobrogea demonstrează relațiile comerciale care au existat între populația autohtonă și orașele grecești: Thasos, Rhodos, Sinope, Heraclea, Chersones, Cnidos, Cos, Paros și altele.

De asemenea, descoperirea amforelor grecești și romane în Muntenia și în Moldova confirmă schimburile comerciale pe care dacii din stânga Dunării le-au avut cu negustorii din Scythia Minor. În acest studiu am aratat că orașele-colonii de pe țărmul de vest al Pontului Euxin: Histria, Tomis și Callatis, au avut și rolul de intermediar între centrele exportatoare din Grecia antică și daco-geții consumatori de produse grecești, între care vinul avea un rol destul de important.

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ THE ROMANIANS AND BALKAN PEOPLE. HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL CONFLUENCES

Universitatea Hyperion din București și Asociația de Balcanistică și Slavistică din România, în parteneriat cu: Universitatea „Neofit Rilski” din Blagoevgrad (Bulgaria), Biblioteca Regională „Lyuben Karavelov”

din Ruse (Bulgaria), Ștefania Comserv SRL, Asociația Română de Limnologie și Asociația Geografilor din România au organizat, în zilele de 13 și 14 mai 2016, A III-a ediție a Conferinței Internaționale „The Romanians and Balkan People. Historical and Geographical Confluences”. Comunicarea mea s-a intitulat: *„File din istoria Asociației de Balcanistică și Slavistică din România”*. La această conferință am făcut parte din Consiliul științific, iar, în a doua zi a conferinței, mi-am exercitat și rolul de moderator al lucrărilor.

Comunicarea pe care am susținut-o reprezintă o scurtă istorie a Asociației de Balcanistică și Slavistică din România (A.B.S.R.). Prof. univ. dr. Nicolae Ciachir, renumit istoric, specialist în balcanologie și slavistică, în istorie modernă universală și relații internaționale, a înființat A.B.S.R. în ziua 8 octombrie 1990, împreună cu mai mulți profesori universitari, cercetători științifici, specialiști în istorie, muzeografi, bibliotecari, filologi, diplomați, clerici, militari, ingineri și juriști. În cei 25 de ani de activitate, A.B.S.R. a organizat, în colaborare cu diverse instituții sau asociații, peste 50 de sesiuni științifice, unele dintre ele internaționale, la care au participat renumiți specialiști în istorie, precum și reprezentanți ai: sârbilor, croaților, bulgarilor, ucrainenilor, macedonenilor, românilor de peste Prut etc.

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ 100 DE ANI DE LA INTRAREA ROMÂNIEI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1916)

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București, în colaborare cu Institutul de Istorie și Studii Cantemiriene, au organizat, în ziua de 19 mai 2016, Sesiunea științifică având ca temă: „100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial (1916)”. Sesiunea a fost organizată cu prilejul împlinirii unui secol de când România a intrat în prima conflagrație mondială (1914 – 1918). După doi ani de neutralitate, de la izbucnirea războiului, în august 1916 România s-a alăturat Antantei, cu scopul declarat al eliberării teritoriilor locuite de români, ce se aflau sub stăpânirea Imperiului Austro - Ungar. În anul 1918, provinciile locuite de români (Basarabia, Bucovina de Nord, Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul) s-au unit cu România.

La această sesiune științifică m-am înscris cu o comunicare pe care am denumit-o: „Operațiunile militare și abuzurile armatelor străine în Dobrogea, în timpul Primului Război Mondial”. Așadar, am prezentat confruntările militare din Dobrogea, din timpul conflagrației, precum și distrugerile, crimele și violurile care s-au desfășurat pe teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, în urmă cu un secol, ca urmare a ocupației Dobrogei de către forțele germano-bulgaro-turce. Studiul va fi publicat, în curând, într-un volum științific editat de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” și Institutul de Istorie și Studii Cantemiriene.

A 50-A EDIȚIE A SESIUNII NAȚIONALE DE RAPOARTE ARHEOLOGICE

Ministerul Culturii, în parteneriat cu Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” au organizat, în perioada 25 – 28 mai 2016, la Târgu Jiu, A 50-a ediție a Sesiunii Naționale de Rapoarte Arheologice. La această sesiune, la care au fost prezenți specialiști în arheologie din întreaga țară, am susținut două comunicări: la secțiunea *Greco-romană* și la secțiunea *Preistorie*. Prima comunicare, intitulată „Cercetări arheologice preventive la Callatis”, a cuprins rezultatele cercetărilor arheologice pe care le-am desfășurat la Mangalia, în campania anului 2015. Printre descoperirile arheologice din anul trecut am menționat și cele două capitule ioniice, decorate cu volute, ove și frunze, apărute în timpul lucrărilor de reabilitare a Aleii Teilor din Mangalia, pe care le-am prezentat, în ediția din noiembrie 2015, și în paginile acestei reviste.

A doua comunicare „Materiale preistorice din Peștera Binder - Cheile Turzii, provenite din răscoliri din săpătura lui Nicolae Vlăssă”, reprezintă rezultatele cercetărilor arheologice pe care le-am obținut, împreună cu: Gheorghe Lazarovici (Cluj Napoca), Magda Lazarovici (Iași), Cristian Roman (Deva), Radu Pop (Cluj), Romeo-Alexandru Perlik (Predeal), Olimpia Gridan și Silviu Gridan (Brașov) și Aparaschivei Constantin (Suceava), în campania arheologică desfășurată în august 2015, în siturile arheologice din Cheile Turzii, județul Cluj. Subliniez faptul că fac parte din colectivul de cercetare al Șantierului arheologic din Cheile Turzii și particip la cercetările arheologice sistematice desfășurate aici încă din anul 1994, din vremea studenției.

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ CARING AND SHARING. THE HERITAGE ENVIRONMENT AS AN AGENT FOR CHANGE

În perioada 31 mai – 2 iunie 2016 s-a desfășurat, la Istanbul, Conferința Internațională „Caring and Sharing. The Heritage Environment as an Agent for Change”. La Conferință a fost prezentată, printre numeroasele comunicări, și „Ruta istoriei antice a României la Marea Neagră”, realizată în cadrul Proiectului Alektor – „Collaborative networks of Multilevel Actors to advance quality standards for heritage tourism at cross Border Level”, proiect cofinanțat în cadrul Programului Operațional Comun de Cooperare în bazinul Mării Negre 2007 – 2013, având ca obiectiv principal valorizarea elementelor de patrimoniu tangibil și intangibil și dezvoltarea de parteneriate regionale în zona Mării Negre, în vederea creării de produse turistice trans-frontaliere de calitate.

La conferință au ținut comunicări, printre alții: consilier Iulia Dangulea - Autoritatea Națională pentru Turism; prof. univ. dr. Gheorghe Zaman și prof. univ. dr. Valentina Vasile – Institutul de Economie Națională al Academiei Române; muzeograf Andreea Andrei și muzeograf Aurel Mototolea - Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, cercetători și specialiști din diverse alte centre universitare și culturale ale țării, precum și specialiști din: Republica Moldova, Bulgaria, Grecia, Ucraina, Georgia și, bineînțeles, Turcia. Cu această ocazie, participanții la conferință au aflat numeroase informații și despre: istoria Dobrogei, Muzeul „Callatis” și artefactul cel mai important al Muzeului „Callatis” – unicul papirus antic descoperit pe teritoriul României.

CONFERINȚA „RUTA ISTORIEI ANTICE A ROMÂNIEI LA MAREA NEAGRĂ”

În ziua de 15 iunie 2016, Autoritatea Națională pentru Turism (ANT) a organizat, la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, o conferință de presă având ca temă Proiectul Alektor, iar în ziua de 16 iunie 2016 ANT a organizat conferința finală de informare și prezentare a „Rutei Istoriei Antice a României la Marea Neagră”, realizată în cadrul proiectului menționat. Cu acest prilej, a fost vernisată și expoziția „Scriptorama”, s-au prezentat obiectivele istorice incluse în „Ruta Istoriei Antice a României la Marea Neagră” și s-au formulat propuneri privind modalitățile prin care se poate continua și dezvolta proiectul Alektor. În timpul conferinței de presă am fost invitat să vorbesc despre colaborarea mea cu Autoritatea Națională pentru Turism și, profitând de ocazie, am promovat, din nou, Muzeul „Callatis” și patrimoniul arheologic callatian.

REUNIUNEA COMEMORATIVĂ COLOCVIAL-ȘTIINȚIFICĂ IORGHIANA 145

Filiala Constanța a Societății de Științe Istoric din România a organizat, în ziua de 17 iunie 2016, la Mănăstirea Colilia din comuna Cogealac, județul Constanța, Reuniunea comemorativă colocvial-științifică „Iorghiana 145”. Este al 15-lea an în care Societatea de Științe Istoric marchează momentul nașterii lui Nicolae Iorga (5/17 iunie 1871), în acest an împlinindu-se 145 de ani de la nașterea sa. Titlul comunicării mele a fost: „Mangalia – un loc preferat de Nicolae Iorga”, Mangalia fiind al doilea loc în preferințele savantului, după Vălenii de Munte.

Cu acest prilej, am descris momentele în care Nicolae Iorga se retrăgea în vila sa de la malul Mării Negre, ce se afla pe actuala stradă Vasile Pârvan. La o emisiune de radio, Iorga spunea că a descoperit Mangalia târziu, dar că era încântat de frumusețea serilor petrecute în acest oraș. În memoriile sale face deseori referire la Mangalia. În orașul de la malul mării își găsea clipele de liniște binemeritate, după istovitoarele

activități intelectuale desfășurate cu o energie de neimaginat. Despre ruinele cetății Callatis, Iorga spunea că „duc rămășița tristă și vulgară a unei civilizații pe care noi până astăzi n-am știut-o a învia”. Cuvintele rostite de Nicolae Iorga, în urmă cu aproape un secol, sunt valabile și în zilele noastre...

A se lua (apuca) la (de) harță; a da harță

■ Ioan ADAM

Isprăvile amoroase la care s-a dedulcit chipeșul Bill Clinton până și în faimosul Salon oval din Casa Albă au adus pe prima pagină a ziarelor noastre o expresie căreia nici juriștii americani, firoșcoși de felul lor, nu i-au putut da până acum o definiție clară: **hărțuirea sexuală**. De ambiguitatea juridică a acestui păcat cât se poate de omenesc, fostul președinte a profitat din plin și fără urmări în justiție, în ciuda armatei de gazetari, avocați și procurori care s-a aținut pe urmele sale. Paula Jones își plânge speranțele (financiare) pierdute și onoarea „nereperată” în tribunale, o altă „victimă”, Monica Lewinsky, melancolizează pe tema amorului pierdut și singurul care pare a continua **războiul** mediatic și al chichițelor judiciare pare a fi inflexibilul procuror Kenneth Starr, un fel de inspector Javert *l'americaine* ce-și **hărțuiește** cu încăpățănare sus-pusa pradă.

N-am folosit întâmplător cuvântul **război** în relatarea succintă a acestei povești de alcov ce a divizat o bucată de vreme societatea americană. Deși la prima vedere lucrurile nu par a fi în conexiune, între **hărțuirea** amoroasă și **războiul** propriu-zis este o legătură veche. Pentru asta n-ar trebui să ne gândim neapărat la războiul troian, iscat și el pe chestie de grații și adulter în sfere înalte. E suficient să examinăm mai atent aventura sensurilor unui cuvânt. Substantivele feminine **hărțuire** și **hărțuială** derivă amândouă din verbul **a hărțui**, care înseamnă astăzi a nu da pace cuiva, a necăji pe cineva cu tot felul de neplăceri, a cicăli, a sâcăi, a pisa, a șicana o persoană sau un grup.

La rândul său, polivalentul verb **a hărțui** coboară în linie directă din substantivul **harță**, traducibil prin încăierare, ceartă. În limba românilor din Evul Mediu **harță** avea însă o accepție pur ostășească, aceea de ciocnire între avangărzi ori între (mici) grupuri militare potrivnice. Continuând călătoria la izvoarele cuvântului, vom descoperi un etimon

maghiar: *harc*, care în limba vecinilor noștri de la Vest înseamnă luptă, bătaie, încleștare, înfruntare, ciocnire.

Seminție de călăreți, maghiarii au adus din pustiriile Asiei acea tactică de testare a puterii inamicilor prin mici incursiuni de cavalerie pe direcții multiple. Locul unde călăreții nu întâmpinau o rezistență notabilă era socotit punctul vulnerabil spre care era dirijat imediat grosul forțelor. Mai târziu, când s-au molipsit de la stilul de luptă al cavalerilor occidentali, mari amatori de lupte singulare, ostașii din aceste grupuri de hărțuire au început să se angajeze și în dueluri ce rezolvau conflictele la nivelul comandanților. Cu această tactică ungurii s-au dovedit redutabili în Italia, Franța, Germania, țări a căror spaimă deveniseră. În clipa în care orgoliul de corp, încrederea orbească în forța marilor mase de cavalerie au dus la abandonarea recunoașterilor rapide au apărut și dezastrele, cele mai cunoscute fiind cele de la Varna (1444) și Mohács (1526).

Românii, care n-au dispus îndeobște de formațiuni masive de călăreți, au rămas adepții incursiunilor și hărțuierilor învăluitoare ce mascau direcția atacului definitiv. Pentru ei **harța** sau **harțul** (ambele forme coexistă în cronicile românești!) a devenit o modalitate de luptă predilectă constând în

desfășurarea unor atacuri scurte și repetate asupra inamicului cu scopul de a-i provoca panică și de nu-i permite deplasarea, pregătirea unor acțiuni de luptă și, lucru esențial, aprovizionarea. Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ion Vodă cel Cumplit și Mihai Viteazul s-au dovedit experți în luptele de hărțuire, atrăgându-și pentru asta lauda cronicarilor autohtoni și străini. Transformarea, sub Ștefan cel Mare, a Mării Negre într-un „lac moldovenesc” a fost în bună măsură rodul unor rapide lupte de hărțuială, în care s-a contat decisiv pe elementul surpriză. În ianuarie 1465 (de obicei armatele medievale nu desfășurau operațiuni iarna!) Ștefan apăru pe neașteptate în fața cetăților Chilia și Cetatea Albă, apărate de garnizoane turcești neprevenite. Atacul, povestește Grigore Ureche, a început noaptea, pentru a nu da dușmanilor posibilitatea de a evalua exact numărul asediatorilor:

Și sosindu la cetate miercuri spre joi, la miazănoapte, au încunjurat cetatea. Însă joi nu **s-au apucat de harțu**, iară vineri dins-de-dimineață au început a bate cetatea și așa toată zioa **s-au hărțuit** până în seară. Iară sâmbătă să închinară cei din cetate și întră Ștefan vodă în cetatea Chilie. Și acolo petrecându trei zile veselindu-să, lăudându pre Dumnezeu, împlânzia oamenii în cetate. Decia și la Cetatea Albă au tras și multă năvală făcându, dobândi și Cetatea Albă.¹

În 1653, când Vasile Lupu încearcă să-și recucerească tronul din mâinile lui Gheorghe Ștefan, luptele dintre cei doi sunt mai curând un șir de ciocniri ale avangărzilor, în care ambele oștiri recurgeau la cavalerie. Disproporția forțelor e izbitoare (de partea lui Vasile Lupu luptau vestiții călăreți cazaci ai ginerelui său, Timuș Hmelnițki), și totuși, și o parte, și cealaltă contează pe detașamentele de hărțuire. Iată o luptă la vadul Jijiei reconstituită de Miron Costin:

Timuș, dacă au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabăra legată. Ieșise o samă de oșteni a lui Ștefan-vodă înainte, peste Jijia, în chip **da harțu**, și au coborât Ștefan-vodă și dărăbanii la Jijia,

la vad. Iară puțin lucru **au ținut harțul** oștenii lui Ștefan-vodă, i-au împinsu îndată călăreții lui Timuș. Și era și ai noștri, carii ținea cu Vasilie-vodă, pe lângă Ștefăniță păharnicul, den Hănțești și den Hânțești o samă și câți cercheji de-a lui Vasilie-vodă, carii toți aceste mărsele cu boierii cei trimiși de Vasilie-vodă la Hmil hatmanul.

Căzacii, cum au împinsu pe călăreții ce le ieșisă den oastea a lui Ștefan-vodă înainte, au purces orbi la vad cu toată tabăra, și unii pre pod, mai mulți pe lângă pod, că era Jijia mică, au dat cu tabăra.²

Dezastrul militar al lui Vasile Lupu se produce, ciudat lucru, tomăi când voievodul deținea superioritatea numerică, iar oștirii lui de 3000 de călăreți i se adăugaseră „400 de căzaci [și] 200 de săimeni cu darabani.” Cu exactitatea și nepărtinirea ce-l caracterizează de atâtea ori, Miron Costin notează amintita luptă:

Den oastea a lui Vasilie-vodă au ieșit harțul, iară Boraș Ianoș den oastea sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăznețu cu oastea lui Ștefan-vodă decât Vasilie-vodă, că au trecut pârâul. Și lui Vasilie-vodă s-au cădzut nu harțul, ce cu toată oastea să margă asupra, încet, cu tocmală, alătura cu pedestrimea. Ce așteptând Vasilie-vodă den loc neclătit, ceialați încă stătuse, și deprinși cu izbânde amu în câteva

rânduri, ei au sărit întâi, muldovenii în frunte și ungurii după dânșii. De aceia săritură a oștenilor a lui Ștefan-vodă, cum **s-au dat harțul** lui Vasilie-vodă înapoi, cum ieste dedina [datina – n.n.] harțului, cum au plecat și steagurile lui Vasilie-vodă fuga, fără nici o nevoie, care încotro au stătut cu ochii, oilor, nu oștenilor, sămănătoare oaste. Bieții

¹ *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. cit., p. 40.

² *Ibidem*, p. 208.

pedestrași n-au apucat nici focul să-l sloboadze deplin, ce îndată, într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au înșirat steagurile a lui Vasilie-vodă pre Bahlui în gios cu fuga.³

Sub pana lui Ion Neculce, cronicar mai fidel limbii vorbite decât Miron Costin, lângă verbul tranzitiv **a hărțui** apare un verb reflexiv cu un sens identic: **a se hărăți**. Iată-l prezent în descrierea uneia dintre multele ciocniri dintre avangărzile prințului Eugeniu de Savoia și ale sultanului Mehmed al IV-lea. Încăierarea la care se referă cronicarul are loc lângă cetatea Varadinului, adică lângă Oradea:

Vară după ce au agiunsu împărăția la cetate la Varadin, s-au și audzit că vine prințipua Evghenie cu oaste nemțască. Deci împăratul turcescu au lăsat cetatea ș-au purces înapoi la pod, să treacă apa Tisăi, să nu le apuce nemțai podul. Deci mărgându asupra podului, nemțai încă au sosit cu tabăra, și sâlié care de care oaste s-apuce curundu la pod. Și nu să băté temeiu, numai aripeli **să hărățié**. Și tot mergé alătore obuzurile, pân-au însărat. Iar peste noapte au fugit turcii de-o apucat la pod, de-u sârguit de-au trecut împăratul și cu curtea lui. Iară nemțai demineața, vâdzând că nu-s turcii, au și purces în goană: pe carei cum îl agiungé îl tăie și jacuié.⁴

Verbul **ase hărăți** nu este, probabil, rezultatul unei evoluții pe teren românesc a termenului maghiar *harc*. Dar originea lui pare a fi tot ungurească, Sextil Pușcariu avansând drept etimon verbul *herécelni* (= a cocoși), a cărui variantă *hergelni* păstrează acest înțeles, câștigându-l însă și pe acela de a zădări, a întârâta, a asmuți. Ulterior, susținea același lingvist în **Dicționarul Limbii Române**, cuvântul ar fi fost apropiat de **harță, a hărțui**.

Tot Neculce, cronicarul fidel al domniei lui Dimitrie Cantemir, ne readuce în lumea călăreților asiatici, de astă dată tătari, ce apar brusc și atacă armata feld-mareșalului rus Boris Petrovici Șeremetev pentru a-i fura caii:

Atunce Șeremet zăbovind la Țoțora, așteptând împărăția să vie cu toată greimea, lovit-au tătarâi în vro doao, trei rânduri straja lui Șeremet, fără veste, de o strica și apuca câte o herghelie, doao de a oștii moschicești și să da iar înapoi. **Să can hărăție** câte puțin cu oastea moschicească cea sprintină, iar cu temeiu nu vre să să bată.

Peste Prut, de ceasta parte, nu cutedza să treacă la moldoveni, că să făcusa veste că sânt moldoveni

30.000. Și știind pre moldoveni că sânt sprinteni la războiu, nu cutedza să le facă vrun vicleșug. Nici în țară pe de altă parte nu vre să între, ce numai pre de cee parte, cât pute, zăhăie pre moscali.⁵

Cu această ultimă bătălie din epoca eroică a românilor se încheie practic și cariera militară a cuvântului **harță** și a derivatelor lui, chiar dacă ele vor mai fi folosite cu această accepție în romanele de inspirație istorică. De acum încolo el are tot mai des sensul de sfadă, ceartă, iar verbul derivat de la el, **a hărțui**, va însemna a urmări, a necăji pe cineva fără de milă, făcându-i fel de fel de necazuri și neplăceri. În cânticelul comic **Haimana**, pe care l-am mai amintit⁶, Alecsandri evocă o mini-revoluție din Turnu-Severin, reprimată expeditiv de un Pristanda energic: „polițaiul de oraș **hărțuise** revoltanții și numai cu cinci dorobanți îi legase butuc și-i dase peșcheș procurorului!...”

Tot Alecsandri reține și o formă modernă a harței. **Harță Răzășul**, operetă comică din 1865, an în care, conform unei legi agrare, se împărțiseră pământurile și tot felul de învârțiți intraseră – cu prețuri de nimic – în posesia unor moșioare, are drept erou un expert în chichițe avocățești:

Nu cumva-i bate gându la giudecată?... Poftească, dacă vrea să guste moara lui Harță Răzășul...de 20 de ani de când m-am tot frecat de păreții giudecătoriilor, doar am deprins eu să întorc șuruburi cârciogărești și am agiuns a putea ținea clanț cu oricare avocat.

Eu sânt Harță, baș răzăș
Cunoscut tocmai prin leș
De ciocoi, de scriitori
Și de mulți judecători.
Ani întregi eu m-am luptat
Până ce mi-am câștigat
Și procesul cârciocos,
Și nume de Hărță...gos.

Cunosc orice cârcioguri [tertipur – n.n.] și orice coțcării

De-mpricinați purtate prin judecătorii.

Știu cum să cumpăr marturi și să-mi găsesc dovezi,

Care se par că-s false și trebuie să le crezi.

Am ispisoace multe, ascunse colo-n pod,

Și știu orice pricină s-o-nod și s-o deznod...⁷

De sub mantaua răzășului Harță s-au ivit azi o mulțime de procesomani ce transformă viața compatrioților într-un adevărat infern.

³ *Ibidem*, p. 217.

⁴ *Ibidem*, p.339. Neculce utilizează și substantivul **hărăț**, desemnând o unitate militară sau ostaș (îndeobște cavalerist) ce aveau misiunea de a duce lupte de avangardă sau de ariergardă cu o armată dușmană. La Stănilești, în vara lui 1711, turcii și rușii (aliații moldovenilor) își tatonau forțele astfel: „Fără cât numai ce ieșie **hărăț**, câte doi, trei, și de la noi așăjdere, de să lovie cu dănșii, și din oficerii moschicești și din moldoveni” (*ibidem*, p. 392).

⁵ *Ibidem*, p. 383.

⁶ *Vezi supra, A-și găsi bacăul*, p...

⁷ V. Alecsandri, *Opere*, V, ed. cit., p. 231-232.

Din istoria învățământului teologic Constanțean: seminarul teologic „Sfinții Împărați Constantin și Elena”¹

¹ Mai pe larg, vezi Lavinia Gheorghe, *Seminarul Teologic „Sfinții Împărați Constantin și Elena” Constanța*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, X-XIII, 2009-2012, p. 293-316

■ dr. Lavinia DUMITRAȘCU

Puțini dintre constănțeni știu despre existența Seminarului teologic din Constanța anilor 20 ai secolului trecut

Două sunt personalitățile care s-au implicat în înființarea seminarului constănțean și pentru ca acesta să-și desfășoare activitatea în condiții normale, în „casa” lui: episcopul Tomisului Ilarie – care, în anul în care a ocupat scaunul bisericesc suprem al Episcopiei (1924-1925), a încurajat activitatea seminarului și a insistat pentru găsirea unui spațiu potrivit în vederea înființării unei Școli de cântăreți bisericești.¹ Cel de-al doilea este urmașul său în scaunul episcopal, Gherontie Nicolau, episcop al Tomisului, care s-a implicat total pentru o „casă” a seminarului. Nu a reușit însă. Caracterizat de unul dintre contemporanii săi drept „ctitor de osteneți”, acesta declara: „Când am primit cărbă episcopală din mâna marelui rege răposat Ferdinand I, am declarat că nu voi da ochilor mei somn și nici genelor mele dormitare până nu voi vedea clădit un local propriu pentru seminarul teologic din Constanța...”²

Pentru realizarea materialului care urmează, m-am bazat, în primul rând, pe câteva dosare ale Arhivei Episcopiei Constanței și pe câteva numere ale revistei Bisericii Ortodoxe Române.

Seminarul în cauză este înființat pe 1 ianuarie 1923. De la început, a fost găzduit în pavilioanele Regimentului 34 Infanterie, care au fost renovate.⁴

În 1925, la Seminarul Teologic din Constanța se studiau următoarele materii: religia, limba latină și cea greacă, limba română, limba franceză, limba germană, matematica, științele naturii, istorie, liturghie, muzica bisericească, lucru manual, geografie, pedagogie, istoria bisericii, religie, desen, igienă. La catedră, se aflau mai ales fețe bisericești: Gh. Rădulescu - preot paroh la Biserica „Sf. Nicolae” Constanța -, diacon Iuliu Constantinescu - diacon, apoi preot paroh la Biserica „Sfântul Nicolae”, preot Ioan Grigorescu - director la Cancelaria Sfintei Episcopii -, preot Constantin Popescu - revizor

eclesiastic -, Petru N. Șarpe - diacon la Biserica „Sf. Nicolae”. Dintre profesori: Grigore Roșu și M. Ionescu, Gh.. Petrescu, Ana Vasiliu, Gheorghe Ioan, Constantin Lăzărescu, Nicolae Constantinescu-Pană, Gheorghe Diaconu, Constantin Dima, Aurelia Constantinescu, Alexandru Nicolescu, G. Toma. Lor li se vor adăuga profesorii M. Rădulescu, O. Mironescu, N. Negulescu, Romulus Popescu, M. Petroni. Între cadrele didactice ale seminarului, și dr. Gh. Rădulescu - doctor secundar al orașului -, comandor St. Raicu - maior de marină -. Personalul administrativ era condus de directorul econom G. Rădulescu.⁵

Încă de la începutul păstoriei sale (1926) Episcopul Gherontie înscrie între prioritățile sale construirea unui local propriu al Seminarului, pe care-l vedea „ca o școală de misionari ai românismului românesc în Cadrilater”.⁶ În această luptă, episcopul apelează și la autoritățile locale și centrale - având, inclusiv, intervenții în Parlamentul României -. Pentru a strânge fonduri, înființează Comisii care acționau în județ și în alte zone ale țării, în special în județul Ialomița.

Pe 7 august 1926, episcopul Gherontie, împreună cu directorul instituției de teologie constănțeană, scria primarului orașului, explicând, amănunțit, situația dificilă în care se află această instituție de învățământ: „În nenumărate rânduri am avut ocaziunea de a că expune situațiunea tristă în care se găsește seminarul teologic din localitate. Înființându-se acest seminar în Constanța, pentru a împlini lipsa de preoți în Dobrogea și în Cadrilater, și neavând un local propriu, a fost instalat în localul

¹ Nechita Runcan, *Două milenii de viață creștină neîntreruptă în Dobrogea*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003, p. 268

² Ibidem, p. 276

³ Arghir I. Vărnăv, *Carte omagială cu ocazia aniversării a cinci ani de păstorie. P.S.D.D. Gherontie Episcopul Constanței - vechiul Tomis și al Durostorului*, Constanța, 1931, p. 161

⁴ *Buletinul Municipal al orașului Constanța* 1923, Constanța, p. 36; Arhiva Episcopiei Constanța, dos. 5/ 1927, Actele referitoare la construirea Seminarului Teologic, f. 274

⁵ Arhiva Episcopiei Constanța, dos. 10 pentru plata personalului didactic și administrativ al Seminarului Teologic din Constanța, f. 2, 31, 32, 34, 55, 40

⁶ Arghir I. Vărnăv, *op. cit.*, p. XII

cazărmei Regimentului 74 Infanterie, dar după un an de la înființare a fost mutat într-unul din pavilioanele Regimentului 9 Călărași. Aici nu va mai putea sta mai multe decât până la 15 iulie 1927. La această dată, urmează ca din cauza lipsei unui local propriu, seminarul să se desființeze. Desființarea, ar avea consecințe dureroase, atât pentru Noi ca Episcop întrucât n-am putea satisface cerințele religioase ale locuitorilor, cari cer preoți, îndrumători, pe cale morală și națională, cum și pentru populațiunea rurală însuși știut fiind, că poporul nostru rural în deosebi, nu-și poate îndruma copiii decât către școlile normale și către seminarii. Desființându-se seminarul vor privi cu ochi răi pe conducătorii țării. Pentru a nu ne găsi într-o astfel de situațiune am decis, construirea unui local propriu, pentru care avem nevoie de sprijinul tuturor conducătorilor. În primul loc, avem nevoie de sprijinul D-voastră și al întregului consiliu al Municipiului Constanța, care prin sentimente ce nutresc spre iluminarea poporului, să ni-l dați neprecupețit cedând în acest scop o suprafață de teren de 3-5 ha pentru a clădi localul și a face o mică fermă de zarzavaturi, la deprinderea viitorilor preoți și îndrumători ai populației rurale unde vor trăi, spre o mai frumoasă gospodărie.”⁷ Propuneri înaintează, în mai multe rânduri, și ministrului Domeniilor.⁸

În același timp, episcopul se adresează „preoțimii și credincioșilor scumpei noastre eparhii”, rugându-i să înființeze comitete în acest sens, în Caliacra, Durostor, Constanța, Călărași, Urziceni. Sunt sfătuiți să se adreseze mai întâi proprietarilor, apoi tuturor gospodarilor din sat – mergând din casă în casă -, „de la cel mai înstărit, până la văduva care a semănat ceva în vara asta și să primească de la toți orice: grâu, orz, porumb, fasole, cartofi etc., să le depoziteze undeva... și, apoi, prin băncile populare și cooperative să le desfacă, iar sumele să le depună în bănci, ca fond pentru clădirea localului de seminar de la Constanța”. De asemenea, se puteau primi și bani, și lucruri făcute de mână care s-ar putea vinde. Episcopul primește aprobarea de a elibera 100 liste de subscripții. Se adresează Prefecturilor județelor Constanța, Durostor, Caliacra, Ialomița, primarilor și unui număr de 10 bănci.⁹

Pe 5 octombrie 1926, este inaugurată Școala de cântăreți bisericești „Gherontie Episcopul”.¹⁰ Cu acest prilej, în discursul inaugural, episcopul enumeră și problemele seminarului, care „stă într-o cazarmă și peste un an trebuie să-l mutăm

în altă parte; căci armata-și reclamă cazarma; pentru clădirea unui local propriu, nu știu încotro să mai apucăm, căci, - până acum - n-avem niciun ban; lipsa de preoți, mai ales în Cadrilater, precum și slaba salarizare a acelor existenți...”. Școala de cântăreți bisericești este găzduită „în vreun pavilion la seminar”, iar unii „idealiști s-au oferit să predea gratuit”.¹¹

Cruciada episcopului Gherontie continuă și în anii următori. În 1937, când obținuse, pentru seminar, 10 ha de teren la locul numit „Viile noi”, se adresează cu o propunere Ministerului Cultelor, informând și despre eforturile pentru colectarea de fonduri. „Noi ne batem și facem atât cât poate un om care are doar autoritatea morală și cuvântul. Greul cade - cel puțin deocamdată - tot asupra factorilor cu bani și cu răspundere, tot guvernul ne poate salva. La vreme, am cerut prin Eforie un prim fond de cinci milioane lei. Știm că în bugetul anului curent nu s-a putut prevedea nimic. Avem speranța la credite.”.¹²

Există însă și impedimente în adunarea banilor. În unele eparhii, nici comitetele nu s-au constituit, dată fiind lipsa banilor, iar, în cazul prefecturilor și consiliilor locale, bugete au fost direcționate spre necesitățile locale sau, efectiv, fiind prea târziu pentru înscrierea în buget a problemei seminarului.¹³ Însă, apar și răspunsuri pozitive de la protoierii din județele Ialomița, Caliacra, Silistra, iar, în 1927, Ministerul Domeniilor oferă 81000 m² în „suburbia I.C. Brătianu” în vederea construirii clădirii Seminarului și propune membrii comitetului de construire a localului, care să-i înceapă activitatea deja în iunie.¹⁴

În același timp, episcopul Gherontie poartă o adevărată luptă cu Ministerul de Război pentru ca Seminarul să nu fie evacuat din localul armatei, care-i fusese cedat până pe 1 septembrie 1927. Obține promisiunea prelungirii termenului de funcționare a Seminarului în pavilionul din cazarma „Regele Ferdinand” până pe 1 august 1928, dar, peste câteva zile, episcopul este, din nou, somat să evacueze clădirile armatei, act considerat a fi „o chestie de lovit în seminarul din Constanța”. Acesta insistă ca termenul să fie reconsiderat.¹⁵

Paralel, lupta se ducea și cu Ministrul Cultelor

⁷ Arhiva Episcopiei Constanța, dos. 4/ 1927, Actele referitoare construirea Seminarului Teologic, f. 1, 1v, 4

⁸ Loc.cit., f. 7, 7 v, 19, 33

⁹ Loc.cit., f. 1, 2, 3, 3v, 4, 6, 24, 27, 28, 29, 31, 34, 41 v

¹⁰ Nechita Runcan, op. cit., p. 273

¹¹ Arghir I. Vărnăv, Carte omagială cu ocazia aniversării a cinci ani de păstorie. P.S.D.D. Gherontie Episcopul Constanței- vechiul Tomis și al Durostorului, Constanța, 1931, p. XII, 98-102

¹² Arhiva Episcopiei Constanța, dos. 4/ 1927, f. 30, 30 v

¹³ Loc.cit., f. 5, 7, 11, 12, 14, 15, 16, 35, 36, 37 v, 39, 40, 43, 44 v., 46 v, 17, 45, 83, 97, 97 v., 100, 101, 103 v

¹⁴ Loc.cit., f. 5-11, 13, 14 v, 16, 18-22, 27, 47, 47 v, 48, 49, 52, 52 v, 54, 56 v., 78, 79, 80, 88, 94, 96

¹⁵ Loc.cit., f. 50, 50 v, 65, 68, 104, 104 v, 105, 107, 112, 112 v.; dos. 5/ 1927, f. 12, 12v, 13

în ideea construirii unui local destinat exclusiv Seminarului, care să se realizeze cât se poate de curând. În aprilie 1927, se cerea să se facă măsurătoare și punerea definitivă în posesie a terenului Oieriei. Episcopul cere ajutor în materiale ministrului Industriei și Comerțului și celui al Comunicațiilor, care răspund pozitiv.¹⁶

În timpul acestor bătălii, activitatea Seminarului continuă cu succes. Astfel, în august 1927, acesta oferea 30 de burse, dintre care 5 fără concurs pentru școlarii din Cadrilater și 10 locuri „slope”.¹⁷ În 1928, la Seminar învățau, în 7 clase, 300 de elevi.¹⁸ Este adevărat că activitatea prodigioasă a acestuia este umbrită și de scandalul iscat, în 1927, în jurul unuia dintre profesorii suplinitori ai instituției, Stelian Constantinescu, căruia Ministerul Cultelor îi suspendă activitatea.¹⁹

Într-o cuvântare ținută, pe 25 septembrie 1927, la Adunarea eparhială extraordinară a Episcopiei, episcopul Gherontie se plânga că „*pentru clădirea localului de seminar n-am putut face prea mult*”. Iar, dintre deputații cărora li s-a dat o listă de subscripție, doar doctorul Bârzănescu din Constanța a răspuns solicitării.²⁰ În schimb, multe dintre parohiile din Ialomița și Constanța – care aveau sau nu comitet – au trimis bani. Ei s-au adăugat elevilor Seminarului, persoanelor particulare și câtorva primării care și-au adus contribuția la salvarea Seminarului.²¹ Cu același scop, Corul Episcopiei Constanței urma să susțină un concert la Ateneul din București: o doamnă, Axente, se oferea să dea un concert în Constanța. Și, interesant, Comunitatea Israelită de Rit Occidental din Constanța donează 2 000 lei și promite că va lua măsuri ca toți membri să doneze, de bună voie, cât vor putea pentru ridicare clădirii Seminarului.²² Nemulțumit de modul în care decurge strângerea fondurilor, episcopul Gherontie apelează, din nou, la Consiliile comunale și la preoți, autorizând anumiți părinți ieromonahi să controleze activitatea comitetelor. De asemenea, încearcă, din nou, implicarea primarilor și parlamentarilor în această campanie. Parte a clerului își donează salariul pe o lună.²³

Campania de strângere a banilor pentru salvarea seminarului prin construirea unei clădiri proprii

¹⁶ Loc.cit., f. 69, 69 v., 70, 72, 73, 73 v, 74, 75, 75v, 91, 92, 92v, 93

¹⁷ „BOR”, seria II, 45, nr. 8 (557), aug. 1927, p. 487- 488; nr. 9 (558), sep. 1927, p. 550

¹⁸ Arhiva Episcopiei Constanța, dos. 5/ 1927, Actele referitoare construirea Seminarului Teologic, f. 282

¹⁹ Loc.cit., dos. 4/ 1927, f.n.

²⁰ Arghir I. Vârnav, op. cit., p. 119, 121

²¹ Arhiva Episcopiei Constanța, dos. 5/ 1927, f. 245

²² Loc.cit., dos. 4/ 1927, f. 82, 86; dos. 5/ 1927, f. 39, 39 v

²³ Loc.cit., dos. 5/ 1927, f. 25, 30, 51, 36- 38, 42, 51, 57, 58, 59, 59 v, 80, 80 v, 165, f.n.

continuă și în 1928. Contribuie, din nou, parohii din județele Constanța, Ialomița și Caliacra, Societatea de locuințe ieftine București, primării și persoane particulare din țară - între acestea, și profesorului Simion Mehedinți, care donează 1000 lei -.²⁴

Cu tot acest efort, banii adunați tot nu erau de ajuns. Conform evaluării ridicarea localului de Seminar costa cca. 2 milioane, iar așa cum îl concepea Episcopia era de 60 milioane lei. Episcopul redusese întreaga sa speranță la ridicarea unui pavilion, pentru care erau necesare 8 milioane lei.²⁵ În aceste condiții, episcopul se adresează miniștrilor: de Finanțe, de Cultelor și Arte, de Război, Mitropolitului primat. În ultimă instanță, episcopul îl roagă pe ministrul de Război să accepte instalarea seminarului în cazarma de obuziere, pentru trei ani. Răspunsul a fost negativ.²⁶

În martie 1928, Ministerul Cultelor și Artelor trimite Episcopiei din Constanța proiectul de construcție a Seminarului.²⁷

Pe 24 iulie 1928, cu 8 zile înainte de expirarea termenului de evacuare a pavilionului Regimentului 9 Cavalerie, episcopul dă dispoziție, ca seminarul să se mute, momentan, în internatul din oraș, iar, dacă numărul de camere este insuficient, se va restrânge în doar 2 camere, restul rămânând pentru mobilierul și gospodăria seminarului.²⁸ De pe data de 1 august, Ministerul de Război a pus la dispoziția seminarului Cazarma Traian din Ostrov.²⁹ Restrângerea spațiului destinat Seminarului îl determină pe episcop să refuze înscrierea celor 16 elevilor propuși de Mitropolitul Basarabiei.³⁰ Situația Seminarului era grea, fiind „*silit să evacueze cazarma în care se găsește și să rătăcească prin mahalalele Constanței, în niște maghernițe, iar, la urma urmei, să piară*”. În octombrie 1928, episcopul cere ajutorul ministrului Domeniilor, în ideea de a da „*în arendă, cu preț regional, măcar 500 ha pământ arabil în Caliacra*”.³¹

Chiar și în această situație limită, Seminarul își inaugurează cursurile noului an școlar pe 29 octombrie, ocazie cu care este sfințit și drapelul școlii, sărbătorire la care este invitat episcopul Gherontie.

În 1929, director al seminarului era econom Iulian Constantinescu, director spiritual- preot Th. Enache, preot liturghier- diacon Gh. N. Popescu, iar

²⁴ Loc.cit., f. 175, 180, 182, 183, 219, 221, 225, 226, 244, 248, 315, 331, 322, 328, 330, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 345, 347

²⁵ Loc.cit., f. 213, 216

²⁶ Loc.cit. f. 156, 168, 213, 216, 237, 262, 268, 273

²⁷ Loc.cit. f. 257

²⁸ Loc.cit. f. 284

²⁹ Loc.cit., f. 28, 291, 304

³⁰ Loc.cit., f. 307, 308, 309

³¹ Loc.cit., f. 316

profesori: D. Ivănescu, D. Roman, D. Roșculeț, M. Papastopol, Al. Șișman, Sofronie Coravu, H. Crocan, E. Sireteanu, T. Miculescu, V. Muranevici, dr. Gh. Rădulescu, Al. Riga Constantinescu, Gh. Diacon, Al. Nicolescu, preot Gh. L. Popescu, Mateiu Cristescu, locotenent Șt. Vasile, Ioan Lăncrănjan, Grigore C. Roșu.³² Mai erau angajați secretarul Iacob Ionescu, 5 pedagogi, un econom, un portar, un bucătar și un ajutor bucătar și 17 servitori.³³

În ciuda problemelor grave existente, Consiliul eparhial ortodox român de la Cluj solicita trimiterea condițiilor pentru ca absolvenții de școală primară sau de câteva clase de liceu din zonă să se poată înscrie la Seminarul constănțean.³⁴

Pe 21 mai 1930, seminarul serba zilele Patronului instituției. Episcopul era invitat și rugat ca un elev seminarist de clasa a VIII să predice la catedrală despre viețile sfinților patroni.³⁵

Între 5-20 iunie, se desfășoară examenele Seminarului, la care se înscriu 285 elevi.³⁶

La începutul anului 1930, un alt scandal lovește instituția de învățământ. De data aceasta, „inculpat” este însuși ce privește directorul Seminarului, preotul Iulian Constantinescu, acuzator fiind... episcopul Gherontie. Directorul era învinovățit de caracterul său dur, de alimentația proastă a elevilor, de bolile venerice din rândul acestora, de nesupunerea la ordine și problemele de gestiune. Drept urmare, directorul preot Iulian Constantinescu este suspendat din toate slujbele preoțești și trimis spre judecata Consiliului Eparhial al Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, iar ministrul îi acordă concediu din funcție directorului seminarului până la judecarea procesului. Va rămână însă în funcție.³⁷

Activitatea de strângere a fondurilor continuă. Contribuie primării și parohii din județele Ialomița și Durostor. Sume pentru construirea clădirii Seminarului de la Constanța, sunt înscrise în bugetele unor primării – nu, însă, și în cel al județului Constanța.³⁸

În mai 1930, episcopul Constanței se adresa Directoratului Ministerial al Munteniei, de care aparținea și Eparhia Constanței. Acesta expune ceea ce dorește să realizeze: între cele ce-și propune și „un local propriu pentru seminar, nu mai suferă deci întârziere nici deoclipă, dacă ținem să avem prestigiu”. Există însă problema lipsei mijloacelor.

Episcopul Gherontie oferă și soluțiile: „Cum putem salva reședința și seminarul teologic? 1. Statul are datoria, căci la el e punga, să înscrie în fiecare an, oricât de puțin; dar să înscrie și, cu aceasta, am reuși să adunăm bunișoare parale; 2. În bugetele fiecărei instituții: comune, municipii, prefecturi etc. Din eparhia Constanța și aici aveți toată puterea, Domnule Director – să se înscrie anual o sumă cât de puțin, pentru episcopia de Constanța, în scopul terminării lucrărilor reședinții și pentru clădirea localului de seminar; 3. Pentru realizarea acestor opere, onoratul Guvern, recte Ministerul Instrucțiunii și Cultelor ar putea contracta cu o societate de construcții din țară, care s-ar angaja să termine – să zicem – deocamdată reședința, iar statul i-ar garanta plata în anuități, prin prevederi bugetare (...) Cu chipul acesta, am termina – în timp de 3-4 ani – reședința și s-ar pune temelia localului de seminar. Ce-ar putea face eparhia. Cum am luat conducerea eparhiei Constanței, Noi am format comitete parohiale, pentru adunarea de ofrande în ani și cereale pentru seminar și am realizat, în timp de un an, peste un milion de lei. Lipsa de concurs din partea statului însă – pedeoparte – seceta pe de alta, ne-a descurajat și pe noi și comitetele. Cu toată secetă, totuși, eram sigur că, dacă Guvernele ar fi luat în serios dosarele de corespondență ce li-am trimis și implorările ce li făceam, comitetele ar fi luptat mai departe. /.../Milionul nostru este, asigurat; dar, cu el, nici un om n-ar fi avut curajul să se apuce de seminar. Ar fi fost să se repete greșeală cu școala normală e lângă Pallas, unde s-au îngropat câteva pietre și – cu ele – și un milion-două!”. Și încheie, cu rugămintea: „dar, să nu lăsați eparhia Constanța în pragul prăbușirii morale; ar fi păcat!”.³⁹

În iulie, în urma zvonurilor privitoare la desființarea Seminarului teologic de la Constanța, episcopul Gherontie cerea ajutorul prim ministrului țării, Mironescu, și Ministrului Cultelor.⁴⁰

În revista „Tomis” a Eparhiei Constanța din august 1930, acesta declara la deschiderea Adunării eparhiale: „Fără local, seminarul teologic, această școală atât de necesară și importantă, din punct de vedere al intereselor noastre culturale, religioase și naționale, parcă văd că – poate chiar din toamnă – din motive, cari dacă în altă parte ar fi cumva plauzibile, la noi nu-s – își va închide porțile.” Episcopul pecifică faptul că regele cunoaște necesitățile bisericii ortodoxe, deoarece chiar el i le-a expus în audiența pe care acesta o avusese pe 9 iulie. Regele își exprimase dorința

³² Loc.cit., dos. 8/ 1929, Salarii - Seminarul Teologic jud. Constanța, 1 etc.

³³ Loc.cit., f. 2 ș.a.

³⁴ Loc.cit., dos.11/ 1931- 1932. Corespondență cu Seminarul Teologic Constanța, f. 18

³⁵ Loc.cit., f. 20

³⁶ Loc.cit., f. 23- 25, 26- 27, 28- 29

³⁷ Loc.cit., f. 4, 5, 9, 10, 13-14, 12, 21 17

³⁸ Loc.cit., f. 6, 16, 19, 22, 30, 31

³⁹ Copie de pe adresa Sfintei Episcopii către Directoratul Ministerial al Moldovei nr. 2648 din 2 Maiu 1930, , în „Tomis- revista eparhială de Constanța”, VII, nr. 5, mai 1930, p. 182- 184

⁴⁰ Arhiva Episcopiei Constanța, dos.11/ 1931-1932, f. 33, 34

de a vizita capitalele provinciilor, ocazie cu care episcopul urma să-o înmâneze un memoriu asupra doleanțelor episcopiei sale, între ele, localul propriu al Seminarului, chiar și în condițiile în care se zvonea că guvernul se gândea la economii desființarea școlilor care nu au local propriu, categorie în care intra și seminarul constănțean. „*Ei bine, o mai mare greșală decât aceasta, n-ar fi în stare să facă nici un guvern, chiar dacă ar fi păgân.*” Dacă pentru reședința episcopală, Ministerul a dat ceva bani, pentru Seminar „*nici o centimă*”. Cu mijloace proprii, eparhia a întocmit planul și devizul necesar, le-a înmânat Ministerului și serviciului tehnic superior, care le-au aprobat, a obținut, „*prin dese stăruinți personale*”, un spațiu pentru clădirea Seminarului, a obținut piatra de la cariera Canara și, pentru a da un impuls Ministerului, a adunat, prin Comitetele parohiale și liste de subscripții, cca. 1400000 lei. Din păcate, Adunarea eparhială s-a mărginit la controlul gestiunilor, lăsând pe umerii episcopului și Consiliului său promovarea intereselor economice și culturale. Episcopul a stimulat guvernele și a cerut ajutorul oamenilor politici locali, a convocat, de 2 ori, la Senat colegii din acest for și deputații - de două ori, majoritatea a lipsit -. ⁴¹

Bolnav fiind, episcopului Gherontie i se comunică faptul că Seminarul teologic din Constanța va fi desființat pe 15 ianuarie 1931. „*Cu lacrimi în ochi, regretând că nu poate să plece din nou, trimite de pe patul suferinței, telegrame de protestare la Minister, la patriarhie, la M.S. Regele*”, subliniind importanța seminarului teologic pentru Dobrogea și pentru țară, enumerând, succint, ceea ce a realizat. ⁴²

Chiar și în această situație, episcopul caută soluții de „cazare” a Seminarului. ⁴³ Dar, răspunsurile la eforturile acestuia vine, sec, din partea Președenției Consiliului de Miniștri . 13 noiembrie 1931 - : „*fiind vremurile extrem de critice, trebuie să consimțim cu toți la sacrificiile necesare crizei noastre economice*”. ⁴⁴

Prin decizia nr. 3337/1 ianuarie 1931, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice desființează Seminarul Teologic din Constanța, din lipsă de local propriu. Instituția funcționa încă, pe spesele Comitetului școlar, până la finele anului școlar, adică până pe 1 iulie. Episcopul se adresează ministerului amintit, rugându-l să dispune ca „*toată averea*” pe care o deținuse instituția să fie trecută pe seama

Eparhiei și dată în primirea Consiliului Economic al Episcopiei Constanța. Intenția era ca, odată terminată construirea clădirii episcopale, când situația materială o va permite, să reînființeze cursul superior al Seminarului sau o academie teologică, chiar numai cu banii eparhiei. Episcopul spera însă, în timp, să ridice și un local propriu seminarului, având deja 8 ha teren și un fond de peste un milion strâns prin colectă publică. Ministerul refuză să dăruiască Eparhiei „*averea*” Seminarului. Episcopul intenționa să folosească inventarul amintit la Școala de cântăreți bisericești. ⁴⁵

Pe 21 mai, episcopul Gherontie era invitat să patroneze serbarea patronilor Seminarului. ⁴⁶

Ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor îl ruga pe episcop sau pe arhiereul vicar să participe personal la examenul de absolvire de la Seminarul Teologic din Constanța, ce începea pe 9 iunie, prezența acestuia dând un „*înalt prestigiu în sine*”. Deși, inițial, îl delegă să participe pe arhiereul vicar, episcopul va participa personal la acest ultim examen al Seminarului pentru care luptase în ultimii ani. Ultimele examene au fost susținute de 265 elevi, 186 dintre aceștia fiind promovați. ⁴⁷

Din septembrie 1931, Iulian Constantinescu cerea eliberarea cartea canonică, pentru a se transfera ca profesor definitiv la Seminarul monahal „Cernica”. ⁴⁸

Elevii seminariști de la Constanța au fost repartizați la Seminarul din Dorohoi, fapt pentru care directorul acestuia solicita fondul bănesc al fostului comitet școlar. Episcopul Ghenadie a răspuns că nu poate acorda vreun ajutor bănesc. ⁴⁹

Episcopia Constanței solicită Ministerului Agriculturii și Domeniilor să-i fie declarate proprietate cele 8 ha de la Palas, destinate construirii Seminarului, și cele 45 ha atribuite construirii seminarului după desființarea Școlii normale de băieți. Răspunsul vine curând: conform legii, terenurile reintră în patrimoniul statului, adică al Ministerului Agriculturii, dar că, în schimb, Episcopiei i se va da o suprafață egală în comuna Tatlageac. ⁵⁰

Seminarul fusese desființat în prima zi a anului 1931, bunurile ce-i aparținuseră fuseseră împărțite. Faima sa continuă însă. Drept dovadă, în 1934, un paroh din județul Hunedoara solicita primirea unui elev la acest seminar. ⁵¹

⁴¹ Gherontie, *Dați-mi cinci lei pe an de fiecare familie și vă promit o eparhie înfloritoare*, în „Tomis- revista eparhială de Constanța”, VII, nr. 8, aug. 1930, p. 253, 254- 255

⁴² Arghir I. Vârnav, *op. cit.*, p. XVIII; Arhiva Episcopiei Constanța, dos.11/ 1931-1932, f. 35, 36

⁴³ Arhiva Episcopiei Constanța, dos.11/ 1931-1932, f. 37

⁴⁴ *Loc.cit.*, f. 38

⁴⁵ *Loc.cit.*, f. 63

⁴⁶ *Loc.cit.*, f. 46

⁴⁷ *Loc.cit.*, f. 48, 49, 51, 52, 53

⁴⁸ *Loc.cit.*, f. 60

⁴⁹ *Loc.cit.*, f. 65, 66, 67- 68, 69

⁵⁰ *Loc.cit.*, f. 71- 73, 74

⁵¹ *Loc.cit.*, f. 76

Din culisele teatrului dobrogean

Începuturile fenomenului teatral în Dacia pornesc de la manifestările artistice înregistrate în cetățile de pe malul Pontului Euxin. Documente epigrafice de unică valoare dovedesc că în Histria, bunăoară, exista în anul 218 î.Ch. **Asociația închinătorilor vârstnici ai lui Dionysos** sau echipe de cântăreți de imnuri sacre care aveau în componență un **conducător de cor** și un „**instructor**” poetic. Tot aici, în secolul al treilea î.Ch. este menționată prima atestare epigrafică a unei construcții destinate spectacolelor în Dobrogea. O stelă din marmură descoperită la Histria păstrează și astăzi decretul Sfatului poporului din cetatea Histria prin care se răsplătea „**cu cunună de aur la toate spectacolele de teatru pentru bărbăția și râvna lor față de popor, pentru ca și ceilalți cetățeni, cunoscând că poporul cinstește pe bărbații vrednici să se îndemne a sluji cetatea**”.

De altfel, **Herodot** din Halicarnas scria în lucrarea „**Cercetări**”¹ despre cetatea pontică Olbia în care se cunoștea și practica ritualul soliei către Zalmoxis - cu simboluri de artă teatrală.

Desigur că înainte de a ne referi la anticii greci și romani nu trebuie să ignorăm practicile cultice dacogetice, așa cum au fost ele confirmate și de Herodot - banchetele rituale ale asociațiilor religioase secrete pe care le formau inițiații. Chiar legenda lui Zalmoxis, lansată de același Herodot, inspirat de mărturiile elenilor din Hellespont și Pontul Euxin cuprinde suficiente elemente de susținere. Zalmoxis are trăsături comune cu ale eroului trac Rhesos din mitologia greacă, care apare și la Homer, în Iliada, și la Euripide, ca erou al tragediei omonime, și chiar cu călărețul trac din numeroasele descoperiri locale.

La elenii din cetățile pontice se derulau serbări și cortegii dionisiace, ceremonii purificatoare, practicate în cinstea lui Apollo și a Artemidei, urmate de coruri ciclice.

Riturile agrare ale antichității grecești, cultele chtonice de adorare a Cybelei, zeița-mamă frigiană, și ale lui Dionysos, zeul trac al vinului și al rodniciei, reîntors în ținuturile de origine, conțineau elemente de artă teatrală foarte evolute. Cortegiile dionisiace de la sărbătorile rustice, când locuitorii cetăților plecau pe câmpuri metamorfozați - sub măști de drojdie de vin și frunze de cimbrișor - în satiri și silenii, aveau corespondențe în riturile aborigene.

În jurul altarului, corul ditirambic se desfășura într-un ritm alert, sacadat, de castaniete și clopoței în bronz. Pari și satiri, cu fața mânjită de drojdie de vin, călărind pe măgari sau ȝopăind, cu toiagul lui Bachus (thyrs) în mână, îi reprezintă pe însoțitorii zeului a cărui putere o preaslăvesc prin dansurile lor falice sau, cu frunțile încununate de frunze, îmbrăcați în piei de animale, încinși cu șopârle, purtând torțe aprinse.²

Apariția unor anumite sărbători în Scythia Minor demonstrează amestecul ce s-a produs în cadrul populației ținutului. Tracii împrumută de la romani sărbătoarea celor morți, „Ziua Trandafirilor”, Rosalia; romanii adoptă de la traci credința în zeul nemuririi sufletului, Heros Domnus. Din Asia Mică și din Persia se aducea credința în Mithras, soarele nebiruit, din Siria de miazănoapte, credința în zeul cerului și al trăznetului.

Dintre toate sărbătorile populare, mai des pomenite erau cele din mijlocul verii prăznuite în cinstea răposailor, la mormintele lor. Rosaliile sunt aduse din Roma de coloniștii romani și răspândite repede în tot ținutul tracic dintre Marea Egee și gurile Dunării. Sărbătoarea se potrivea foarte bine cu datinile și obiceiurile tracilor care credeau în nemurirea sufletului. Cine serba Rosaliile dovedea că nădăjduiește în dăinuirea ființei și după moarte, ca un somn blând și împăcat. Răposatul era închipuit în lumea cealaltă ca un duh apărător al celor rămași dincoace, un erou. De aceea i se aduceau închinări, ca sfinților și zeilor care locuiesc în adâncurile pământului. La Rosalia se organizau în toate târgurile și satele greco-geto-romane din Scythia Minor mari sărbători cu praznice pentru vii și morți, deopotrivă. Pe morminte se puneau flori, multe flori, lumânări aprinse, se împărțeau colivă, vin, pâine. Aceste gesturi refăceau puntea dintre cei dispăruți și cei vii, dădeau putința celor care participau la asemenea festine să înțeleagă moartea ca o blândă odihnă.³ Și astăzi, după două milenii, aceste sărbători ale morților, numite tot Rusalii, sunt în Dobrogea de mari proporții, respectate de toate familiile, ca o sacră datorie față de cei dragi, plecați în eternitate, și nimic din toate etapele sărbătorii nu este omis.

¹ apud, Istoria teatrului în România, Editura Academiei R.S.R., 1965, vol. 1, cap. I, p. 23 ș.u

² Baty, Gaston, Chavance, René. Viața artei teatrale, Editura Meridiane, 1969, p. 23

³ Pârvan, Vasile, Începuturile vieții romane la gurile Dunării, București, Editura științifică, 1974.

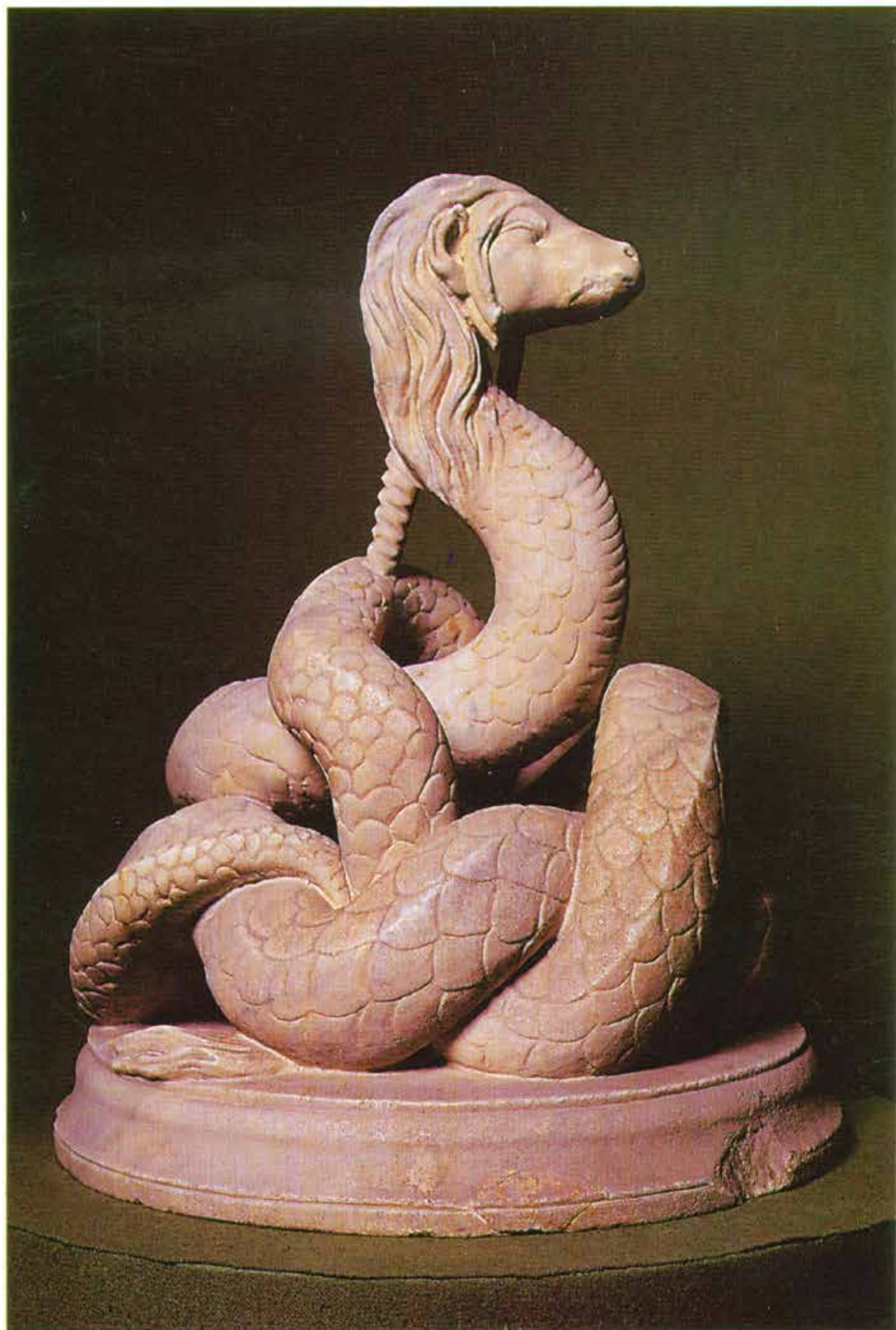

foto: ANDREIA POTÎRNICHE